

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

http://republika.pl/niva_bielastok/
niva_bielastok@poczta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 25 (2406) Год XLVII

Беласток 23 чэрвеня 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Рыбалы не хочуць чужога ўгнаення

Мікола ВАЎРАНОК

У беластоцкай гарадской ачышчальні сцёкаў кожны дзень адстойваецца семдзесят тон асадкаў. Штось з імі трэба зрабіць. Найбольш папулярны цяпер метады утылізацыі асадкаў — біялагічны. Гэта значыць: навозяць тонкі слой асадкаў на поле, а потым сеюць там расліны на кампост. На такім полі шэсць гадоў нельга вырошчваць збожжа ні пашы для жывіны.

— Польскія санітарныя нормы вельмі строга, — кажа Здзіслаў Радовіч, намеснік галоўнага спецыяліста гаспадаркі асадкамі беластоцкай ачышчальні, — насамрэч, нашы асадкі пасля працэсу ферментацыі і асушкі маюць такі ж склад як гной з аборы.

— Калі гэта такая добрая рэч, — Аляксандр Свірыдзюк з Рыбалаў не верыць у словы, — няхай вывезуць яе сабе на ўчасткі, або ў агародчык цешчы. У мяне на маё поле хопіць свайго ўгнаення.

Жыхары Рыбалаў не так сабе зацікавіліся утылізацыяй гаспадаркай ачышчальні. Пяцьдзесят гектараў поля побач з вёскай купіў Анджэй Новак з Беластока з мэтай вывозіць на яго тых ж асадкі. Рыбалаўцам гэта не спадабалася. Калі толькі даведаліся аб гэтых планах, рашуча супраць іх запратаставалі. Свайго погляду не памянялі па сённяшні дзень.

Ці трапяць асадкі з беластоцкай ачышчальні пад Рыбалы? — пытаў я амаль год таму („Ніва” ад 9.09.2001 года). Хаця з таго часу Павятовае староства ў Беластоку займалася гэтай справай некалькі разоў, адназначны адказ даць цяжка.

Першае рашэнне старасты было карыснае для Рыбалаў і некарыснае для пана Новака, уласніка фірмы „Новак”, якая выйграла конкурс на загаспадаранне асадкаў. Прайграны адклікаўся. Самаўрадавая апеяльчыйная калегія прызнала рашэнне стараста неапраўданым. „Стараста павінна браць пад увагу найперш экспертызы і законы, а не грамадскі аспект справы”, — павучала калегія. І стараста ўзяло, выдаючы згоду фірме „Новак” на вываз асадкаў пад Рыбалы. Пра тое, аднак, нічога не ведалі жыхары вёскі, паколькі калегія не палічыла іх бокам працэсу. Рыбалаўцы спалі спакойна, нават не падзраючы, што першае рашэнне, згоднае з іх воляй, страціла моц. А другое тым часам, набыло законную сілу.

Калі пра дазвол даведаліся ў Рыбалах, супольна з Управай горада і гміны Заблудаў, абскардзілі яго ў Галоўным адміністрацыйным судзе. У заяве напісалі між іншым, што тое поле змеліраванае, асадкі папльвуць дрэнамі ў рэч-
[працяг 2]

Гледачы цікавіліся цудамі з саломкі.

На беларускім свяце

У беластоцкім амфітэатры 9 чэрвеня, традыцыйна ўжо, гуляў ці не ўвесь Беласток, разам з запрошанай знашчу. Не выпадае не паявіцца ваяводу, кіруючым сябрам з левіцы (з жонкамі), дыпламатам на (ужо 17-м) Свяце беларускай культуры. Прыйшлі ўсе, хто спрыяе беларускай справе. І надвор’е спрыяла добраму настрою (сонца з ветрыкам), дык сабраўся народ у цэлы амфітэатр. Паслухаць песень, купіць касеты, кніжкі, рукадзелле. На сцэне прэзентаваліся лаўрэаты песенных конкурсаў, фестывалю беларускай песні, а таксама замежных гасці — ансамбль „Зараніца” з Нясвіжа, Якаў Навуменка, Сяргей Восіпаў.

— Гэта свята ўсіх, хто талерантна падыходзіць да нашай культуры, — сказаў Ян Сычэўскі, старшыня ГП БГКТ, арганізатар свята. — Не ставім ніякіх бар’ераў, заўсёды прапагандуем яго ў медыях, а ўступ на мерапрыемства — бясплатны. Кожны можа сюды прыйсці і прыемна правесці час.

Сапраўды, прыйшоў тлум гледачоў, ці не найбольшы з тых, якія памятаем на Свяце.

— Мяркую, што на гэта ўплывае якасць прэзентаваных каштоўнасцей беларускай культуры, а таксама і тое, што людзі маюць нагоду сустрэцца са знаёмымі. Ёсць у іх пачуццё тоеснасці, адрознасці, у пазітыўным значэнні, і лучнасці са сваёй культурай і мовай.

— Што вы думаеце аб цяжкасцях і складанасцях беларускай культуры ў Польшчы? — звярнуліся мы да пасла Мікалая Крэчкі.

— Тое, што я бачу, не навявае думкі аб цяжкасцях і складанасцях. Сапраўды, гэта вялікае свята на Падляшшы. Тое, што так многа калектываў, і што спяваюць на такой добрай беларускай мове, гаворыць аб тым, што беларуская куль-

тура жыла і жыць будзе. Напэўна, праблемы ёсць, як усюды. Гэта, па-першае, матэрыяльныя. Трэба памагчы ў арганізаванні фэстаў, розных мерапрыемстваў. Напрыклад, у сцэнічных касцюмах дапамагло Міністэрства замежных спраў Беларусі. Пералічылі мы таксама, як амбасада, колькі маглі, пэўную колькасць грошай на само мерапрыемства.

— А на што можа разлічваць польскі бок у дапамозе ў арганізаванні такіх святаў, ва ўспамозе арганізацыям з „таго боку”?

— Там таксама вельмі шмат робіцца для таго, каб польская меншасць адчувала сябе паўнапраўным членам супольнасці і краіны. Тое, што дзяржава робіць у меру сваіх магчымасцей, гэта дае падставы лічыць, што адносіны да польскай меншасці ў Беларусі надаюцца для пераймання ў іншых краінах. Дзяржава дапамагае ў справах адукацыі, культуры. Які з ансамбляў мне найбольш падабаецца? Я ўсе іх ведаю, працую ж тут 5 гадоў. І ўсе яны сёння ў выдатнай форме. Мерапрыемствы, якія арганізуе БГКТ, як фестываль беларускай песні, гэта грандыёзныя мерапрыемствы, якія паказваюць, што беларуская меншасць тут мае свой голас, права на існаванне, на сваю культуру. Дарэчы, калектывы з Падляшша прыязджаюць да нас у Беларусь, нашы выступаюць тут рэгулярна.

— А як думаеце — як развінуцца нашы адносіны па прычыне ўвядзення віз?

— Людзі, якія жывуць на гэтым памежжы, знойдуць нейкія шляхі для таго, каб падтрымаць радзінныя, такія вольныя сувязі, якія фармаваліся вякамі...

Ну, што ж... Песня не ведае межаў, таксама і... зялёных.

Міра Лукша
Мацей Халадоўскі
Фота М. Лукшы

Каго вінаваціць? 3

Самае страшнае, што аб плане закрыцця чыгуначнай лініі Чаромха — Бельск маўчаць мясцовыя начальнікі. А гэта яны перш-наперш павінны змагацца за месцы працы для сваіх працаўнікоў. Па ініцыятыве войта Міхала Врублеўскага пайшлі ў свет службовыя пісьмы ўсім важным гэтага свету.

Рускія еўрапейцы 4

У Беластоку, Бельску, Гайнаўцы ці Гарадку, падчас перапісу насельніцтва, пару тыдняў таму беларусы на пытанне пра нацыянальнасць адказвалі найчасцей: „паляк”, а паміж сабою: „мы рускія, таму што праваслаўныя”. А падчас наступнага перапісу будзе можна пазнаць „кацапа”, калі на пытанне пра нацыянальнасць адкажа: „Europejczyk”.

У „Белавежы” 5

Роўна на сваё саракачатырохгоддзе, 8 чэрвеня, сабрала Беларускае літаратурнае аб’яднанне „Белавежа” сваіх найбольш актыўных сяброў на чарговы справаздачна-выбарчы з’езд. Справаздачу з дзейнасці з апошняе кадэнцыі ўлад склаў ягоны старшыня Ян Чыквін.

У Студзіводах

выстава 8

Майстрыхі паказвалі сваю працу, тлумачылі не ўсім вядомыя тэрміны, Анатоль Краўчук чытаў свае вершы, успамагалі яго дзяўчаткі з тэатра „Антракт”, паказваў свой жывапіс з роднымі краявідамі, „Крыўчанкі” з Крыўца спявалі, захопленыя гледачы ўзіраліся на дываны цётак Дуні ды Марыі, вышыўку на ручніках і кашулях прабабулі Лізы Назарук.

Свята школы 9

Выступленні пачаліся з дашкольнага, затым на сцэну выйшлі малодшыя вучні з Чыжоў, якія дабіліся поспехаў на рэцытатарскім конкурсе „Роднае слова”. Настаўніца беларускай мовы Вера Фларчук паясніла, што вучні дэкламавалі конкурсныя вершы.

Вераломнае напаўзенне 11

Яшчэ да прыходу ў вёску гітлераўцаў пабег я з дванаццацігадовым братам Пятром да пакінутага савецкімі салдатамі, з прычыны недахопу паліва, у полі насупраць нашага агарода вялікага савецкага танка. Узлезлі мы ў сярэдзіну танка, спрабавалі нават заправіць снарад у дула гарматы, ды гэта нам не ўдалося.

Беларусь — беларусы

3 беларускага друку Пра тое ды сёе

Не было мовы пра ізаляцыю Беларусі

Пад такім загаловам у „Камунікаце” — электронным бюлетэні Польскай службы Радыё Палёна друкуецца інтэрв’ю Ніны Баршчэўскай і Валера Саўко з міністрам замежных спраў **Владзімежам Цімашэвічам** на тэму адносін паміж Польшчай і Беларуссю. У размове міністр, між іншым, абвясняе абвінавачанне ў ізаляцыі Беларусі і выказвае сваё абурэнне з прычыны цэнзуравання яго выказванняў на Беларускай тэлебачанні. А вось фрагмент размовы з кіраўніком знешнепалітычнага ведамства Польшчы:

— *Часта гаворыцца, што ў выпадку Беларусі ізаляцыя вынікае з самаізаляцыі. Гэтая ізаляцыя не прывяла аднак да хуткіх зменаў, такіх, якіх чакалася. Ці аднак, нягледзячы на ўсе праблемы, пра якія вы, Сьпадар Міністр, гаварылі, не вярта працягнуць руку да Беларусі?*

— *Не было, таксама ў мінулыя чыны, мовы пра ізаляцыю Беларусі. Гаварылася пра ізаляванне кіраўнікоў гэтай краіны. І сёння, у розных палітычных размовах, у якіх я прымаю ўдзел у Еўропе і па-за ёю, выразна гэтая падкрэсленае слова і думка, цяжка дайсці з гэтай інфармацыяй да беларусаў, што крытыцызм не датычыць Беларусі і беларускага народу, што крытыцызм датычыць найвышэйшай і найвуззейшай часткі — дзяржаўных улад.*

Я нядаўна, а дакладней гаворачы, некалькі месяцаў таму даў інтэрв’ю дзяржаўнай беларускай тэлевізіі, у якім гаварыў і пра станоўчыя справы, і пра адмоўныя, значыць, я заяўляў пра адкрытасць і гатоўнасць да супрацоўніцтва, але таксама не скрываў крытычнага по-

гляду на тэму палітычнай сітуацыі. Гэтае інтэрв’ю было паддадзена палітычнай цэнзуры; гэтае інтэрв’ю было змантаванае маніпулятарскім спосабам з выразным намерам дасягнуць іншых высноваў, вынікаючых з майго выказвання, чым у маім уласным перакананні. Таму, калі апошнім часам беларуская тэлевізія хацела ўзяць у мяне чарговае інтэрв’ю, я адмовіў, гаворачы, што да часу, пакуль беларуская тэлевізія не напросіць прабачэння ў сваіх глядачоў за палітычную цэнзуру выказвання, я не магу сабе на гэта дазволіць. Я прыгадваю гэты адзін, але як жа красамойны прыклад, каб паказаць, як цяжка дайсці да беларускага грамадства з варагоднай інфармацыяй пра сутнасць справы і намеры, пра займаную пазіцыю ды прапановы. Палітычная пазіцыя чужых дзяржаў паказваецца беларускаму грамадству ў скрыўлены спосаб, што можа выклікаць сярод беларусаў перакананне, што гэтая яны, што цэлая Беларусь ізаляецца, а — паўтараю — не адпавядае гэтым намерам дэмакратыі заходняга свету.

На Беларускай тэлебачанні маніпуляцыя — справа звычайная, доказам чаго могуць быць, напрыклад, тэндэнцыйныя фільмы Юрыя Азаронка пра беларускую апазіцыю ці палітычныя каментарыі Аляксандра Зімоўскага ў перадачы „Рэзананс” („опозиция — это как ширинка: иногда такое вывалится!”). І хаця афіцыйна цэнзуры ў Беларусі няма, усё робіцца пад заказ улад, аб чым пераканаўся міністр суседняй дзяржавы. А ці беларуская тэлевізія напросіць прабачэння ў сваіх глядачоў за палітычную цэнзуру выказвання польскага міністра? Сумніўная гэта справа.

(вп)

Беларусь супраць віз

Беларусь афіцыйна выказала пратэст супраць намераў Польшчы, Літвы і Латвіі ўвесці поўнамаштабны візавы рэжым. 13 чэрвеня г.г. на прэс-канферэнцыі намеснік міністра замежных спраў Аляксандр Герасіменка заявіў, што рашэнні згаданых дзяржаў „не адпавядаюць палажэнням Хельсінскага заключнага Акта Нарады па бяспецы і супрацоўніцтве ў Еўропе ад 1975 г., Парыжскай Хартыі для новай Еўропы ад 1990 г., а таксама іншых пазней прынятых асноватворных дакументаў АБСЕ”. Віцэ-міністр сказаў, што крокі суседзяў Беларусі накіраваны на фактычнае абмежаванне права грамадзян на свабоду перамяшчэння і адмоўна адаб’юцца на сітуацыі пражываючых у гэтых краінах этнічных беларусаў (у Польшчы — 320 тыс., Латвіі — 97 тыс. і Літве — 65 тыс.), якія неразрывна звязаны сямейнымі, культурнымі і эканамічнымі вузамі з насельніцтвам прыгранічных раёнаў Беларусі.

На пытанне журналіста Польскага радыё калі Беларусь намерваецца ўвес-

ці візы для грамадзян Польшчы А. Герасіменка сказаў наступнае: „Калі адзін бок уводзіць які-небудзь рэжым, то другі бок пасля акрэсленых кансультацый уводзіць адпаведныя адэкватныя меры. Польшча намерана ўвесці візавы рэжым з 1 ліпеня 2003 г. Сапраўды, мы цяпер праводзім кансультацыі з польскім бокам, і мы, напэўна, таксама з таго ж часу ўвядзем візавы рэжым на ўмовах перш за ўсё ўзаемных адносін”.

У час прэс-канферэнцыі намеснік міністра шкадаваў, што з боку вядучых еўрапейскіх структур няма рэакцыі адносна парушэння краінамі-кандыдатамі ў Еўрасаюзе іх абавязальстваў у рамках АБСЕ. „Рашэнні згаданых краін, — гаварыў, — ідуць уразрэз з прынцыпамі добрасуседства і супярэчаць духу і палажэнням асноватворных дакументаў АБСЕ”. Тым часам Рэспубліка Беларусь амаль поўнасцю парвала кантакты з гэтай арганізацыяй, не прадаўжаючы віз прадстаўнікам АБСЕ ў Мінску і абвінавачваючы яе ў падтрымцы апазіцыі. (вп)

Саюзны бюджэт

Яго даходная частка сёлета фарміруецца не толькі за кошт адлічэння дзвюх дзяржаў, як раней. Упершыню будзе выкарыстана і новая крыніца — вяртанне крэдытаў, якія выдаваліся ў мінулыя гады. Чакаецца, што 61 працэнт расходнай часткі бюджэту пойдзе на фінансаванне сумесных вытворчых праграм.

Сталічнае жыллё

У мінулым годзе пабудавана ў Мінску 517 тысяч квадратных метраў жылля, гэта каля 10 тысяч кватэр. Агульная чарга на кватэры каля 115 тысяч чалавек. Маладым сем’ям аказваецца дапамога пры будаўніцтве жылля, але асноўная доля выдаткаў кладзецца на плечы самога ўладальніка кватэры. Бясplatнае жыллё атрымліваюць удзельнікі і інваліды вайны, хворыя на сухоты.

Назіранні

Пасля чарнобыльскай аварыі жыхары забруджаных тэрыторый спачатку поўнасцю адмовіліся ад карыстання ляснымі дарамі, але ў пачатку 90-х гадоў стала працяляцца тэндэнцыя да зніжэння радыяцыйнай „насяпярэжанасці” ў адносіннах да лесу. Насельніцтва пачынае вяртацца да звыклага жывецтва ўкладу: збор ягад, грыбоў, лекавых раслін, здабыча мяса дзікіх жывёл. Усё гэта адбіваецца на радыяцыйных нагрузках насельніцтва. Накапленне цэзію ў лясных ягадах і грыбах у 20-50 разоў вышэйшае за яго канцэнтрацыю ў прадуктах сельскагаспадарчай вытворчасці. Найбольш

шы радыяцыйны ціск адчуваюць вяскоўцы, звязаныя з працай у лесе. Ён у 5-10 разоў большы, чым у гараджан.

„Маладая хвала”

Беларускі постмадэрнізм уяўляе з сабе складанае перапляценне розных творчых метадаў і стыляў і пакуль што не мае акрэсленага самастойнага выявавання. Яго спроба ўпісацца ў сусветны кантэкст вельмі павярхоўная, за большасцю твораў „маладой хвалі” няма адчування гістарычнай і метафізічнай глыбіні, — лічыць Міхась Тычына.

Цудоўны лек

38-гадовы Віктар Шчасны, жыхар вёскі Мал’і Астравецкага раёна вадзіцель па прафесіі, пасля перанесенага стрэсу быў прыкаваны да ложка і прызнаны інвалідам. Але пасля нараджэння доўгачаканага дзіцяці ён перажывіў такое моцнае хваляванне, што яно падняло шчаслівага бацьку на ногі.

Блізкае замежжа

Малады адэсціт, сустрэўшы выкладчыка гімназіі, запатрабаваў выставіць станоўчы адзнакі сваёй сяброўцы, выпускніцы гэтага года. Настаўнік адмовіўся. Тады малады чалавек стрэліў яму ў грудзі і знік. Паранены шпіталізаваны. Міліцыя шукае нападцаўшага.

Аб’ява

Мой адзіны! Калі ў цябе добрыя рукі, ты немнагаслоўны, самастойны, непітушчы, не супраць маіх дарослых дзяцей — чакаю вестачку.

Вычытаў Рыгор Лясун

Рыбалы не хочуць чужога ўгнаення

[1 € працяг]

На поле паспелі прывезці — праз Рэпнікі — толькі пару машын. Больш гаспадары не пусцілі, загарадзіўшы дарогу трактарамі. На другі дзень дэлегацыя сялян падалася ў Паятовае староства ў Белаюстаку. Чыноўнікам зноў давалося ўлічваць „грамадскі аспект справы”.

Сёння ўсе чакаюць рашэння Галоўнага адміністрацыйнага суда. Можна ён ануляваць згоду Паятовага староства на вываз асадкаў, калі ўбачыць недакладнасці ў адбыўшымся працэсе. У такім выпадку справа вернецца да пункту выхаду. Калі суд палічыць, што згода была выдадзена правільна, пасля дакладнага аналізу ўсіх „за” і „супраць”, на гэтым скончацца юрыдычныя магчымасці стрымоўваць фірму „Новак”. Вясковае рада Рыбалаў, аднак, 2 чэрвеня прыняла рашэнне, што нягледзячы на нішто, не дазволіць на тое, каб ім па-суседску зрабілі сметнік...

Працяг напэўна будзе.

Мікола ВАЎРАНЮК

Поспехі лялечнікаў і спартсменаў

У пачатку чэрвеня падляшскія сродкі масавай інфармацыі адзначылі два мерапрыемствы з пераможным удзелам прадстаўнікоў Рэспублікі Беларусь.

7 чэрвеня ў Ломжы закончыўся XV Міжнародны фестываль тэатра ў чамадане. З ліку васьмі конкурсных пастанолак узнагароду прэзідэнта горада Ломжы заваяваў калектыў Мінскага лялечнага тэатра (Валянціна Беляш, Уладзімір Галай, Аляксандр Казакоў і Уладзімір Мунціян) за спектакль „Дзед і Журавель”. Журы ўразіла інсцэніроўка і пластычнае афармленне, якія ўлічваюць народную традыцыю. А Ларыса Мікуліш і Алег Жугжда з Гродзенскага лялечнага тэатра атрымалі ўзна-

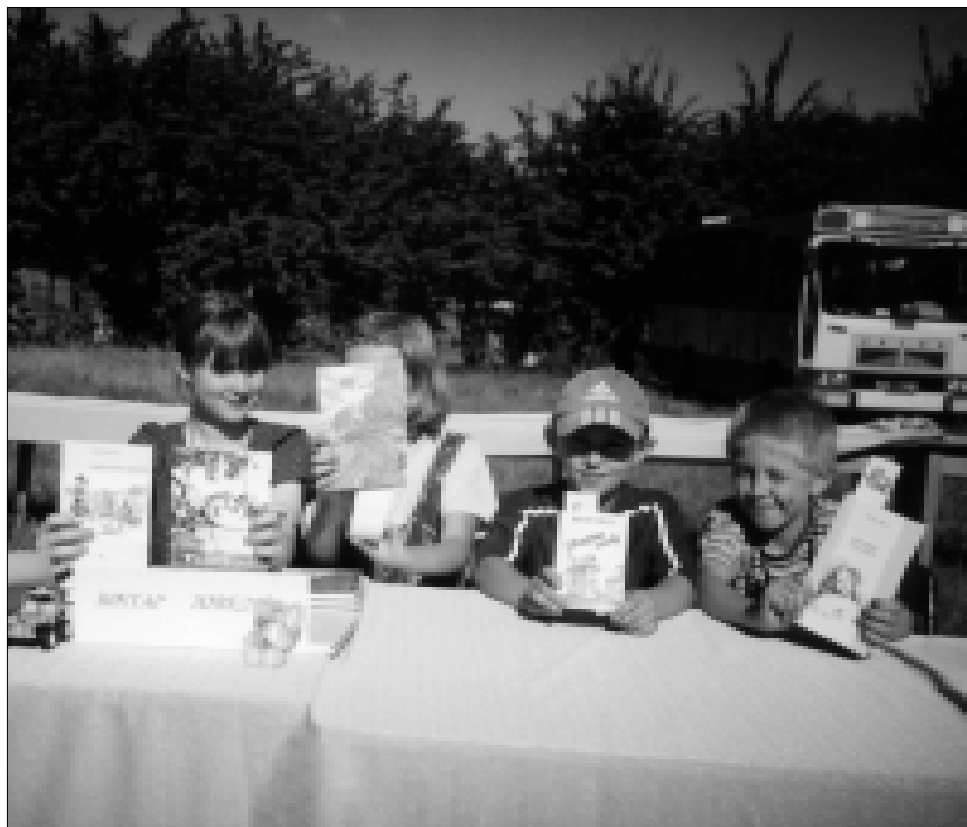
гароду рэктара мясцовай ВНУ за „яркае актёрства” ў спектаклі „Tea for Two”.

9 чэрвеня ў Карыціне бегуны змагаліся на XI Малочным паўмарафоне, якога галоўным прызам была... карова. Дыстанцыю за 1,08 гадзіны першым прабег Уладзімір Цямчык з Мінска. За ім к фінішу прыйшлі Аляксандр Зярук з Украіны і Алег Гутнік з Беларусі.

Мінчанін з прызам на радзіму не вярнуўся, толькі прадаў яе войту Карыцінскай гміны. Па-першае, складана было б яму трымаць красулю ў сталіцы, а па-другое, на ўвоз яе ў Беларусь не дазваляюць законы. Два гады таму Уладзімір Цямчык таксама перамог і атрымаў такую ж узнагароду. (вп)

Толькі некаторым хапіла ценю.

Вучні IV ПШ у Беластоку прапандавалі кнігі свайго ўлюбёнага паэта.

Другі бок

Асноўнай падзеяй культурнага жыцця беларускага асяроддзя Беласточчыны стала, без перабольшвання, Свята беларускай культуры. Увасобленае ў працяглым канцэрце мясцовых фальклорных і сучасных выканаўцаў, невялікім кірмашы і продажам піва на разліў, яно, вядома, прыцягнула ўвагу гараджан. Крывіць душой няма чаго — імпрэза была арганізавана і прайшла выдатна. Пастараліся як беластоцкія, так і беларускія ўдзельнікі. Гледачы, якіх сабралася поўны амфітэатр, не заставаліся няўдзячнымі — апладысменты і спяванне разам з песнярамі стваралі добры настрой усім прысутным. Староньму назіральніку на гэтым „свяце

жыцця” практычна нішто не нагадала пра другі бок беларускай рэчаіснасці. І здавалася што як у культуры, так і палітыцы Беларусі няма ніякіх праблем. Амаль няма. Бо нават пры дзякаванні Міністэрству культуры Беларусі за спонсарскую дапамогу, вядучая пашкадавала, што сёлета гэтая дапамога аказалася меншай, чым летась. Але гэта, зразумела, ніякім чынам не сапсавала нікому настрою. Людзі былі задаволены імпрэзай і тым, што ім прапанавалі арганізатары. На сумныя думкі не наводзіў ніякі чыннік. Акрамя, магчыма, аднаго. На сталах, дзе адбываўся кніжны распродаж, былі кнігі, дзе распавядалася аб тым боку жыцця Беларусі, што застаўся па-за імпрэзай. А менавіта аб палітычных складанасцях жыцця суседняй дзяржавы, якія прывялі да таго, што роднасная краіна аказалася

па-за межамі агульнаеўрапейскіх і сусветных працэсаў; якія прывялі да таго, што беларуская мова і культура перажывае зараз далёка не лепшы час (дастаткова ўгадаць адносіны да такіх славянскіх літаратараў як Васіль Быкаў і Святлана Алексіевіч, Ніл Гілевіч і Генадзь Бураўкін ды іншых, практычнае знікненне школ з беларускай мовай навучання ў буйных населеных пунктах); якія прывялі да таго, што многія з тых, хто не задаволены дзейнасцю правячых улад Беларусі прайшоў праз турмы альбо быў вымушаны пакінуць родны край.

Міжволі ўзнікла параўнанне з савецкім часам, калі адна частка грамадзян Савецкага Саюза ад шчырага сэрца радавалася дасягненням індустрыялізацыі і калектывізацыі, як затым касмічным палётам і праектам павароту сібірскіх рэк на поўдзень, а другая гінула ў ста-

лінскіх лагерах, а потым аб’яўлялася псіхічнахворай і каратала сваё жыццё ў адпаведных клініках брэжнеўскай эпохі. Крывадушнасць была звычайнай нормай жыцця краіны, якая знікла з палітычнай рэальнасці дзесяцігоддзе таму. Але, на жаль, не пайшлі ў нябыт на Беларусі тыя парадкі, што існавалі там больш за сем дзесяткаў гадоў. Чамусьці менавіта такія думкі прыходзілі ў галаву, падчас знаходжання на свяце. Канешне, мне могуць заўважыць што не трэба блытаць культуру народа і палітыку ўлад. Але чамусьці вядомыя дзеячы беларускай культуры такія як Яраслаў Еўдакімаў і Зінаіда Бандарэнка выказалі свой рашучы пратэст існуючым парадкам на Беларусі. А многія пагадзіліся з вяртаннем савецкай крывадушнасці.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ
Фота Міры ЛУКШЫ

Каго вінаваціць?

У Чаромсе зноў забурліла: закрываюць чыгуначную лінію ў Бельск. На аўтобусах будзем ездзіць, — заяўляю радны на сесіі Рады гміны. — Нельга на гэта дазволіць.

Аб нерэнтабельных лініях на Падляшшы многа пісалася ў сродках масавай інфармацыі. Частку маршрутаў закрылі. У абарону чыгуначнай лініі Чаромха — Беласток і Гайнаўка — Цісоўка сцягнулі сталі мясцовыя самаўрады. Па ініцыятыве Гміннай рады ў Чаромсе збіралася чыгуначная і самаўрадавая вярхушка для абмеркавання перспектывнасці лініі Чаромха — Беласток.

Безвыніковая сустрэча

16 красавіка 1999 года сустрэліся 22 начальнікі: парламентарыі, самаўрадаўцы, чыгуначнікі з Варшавы і Беластока. Асноўнай мэтай спаткання было прадухіленне абмежавання хуткасці цягнікоў на лініі Чаромха — Беласток. Удзельнікі сустрэчы пагадзіліся з тым, што абмежаванне хуткасці цягнікоў адмоўна паўплывае на рэнтабельнасць транспартнай установы, паколькі памешчыца колькасць пасажыраў. Дырэктар Варшаўскай чыгуначнай інфраструктуры канстатаваў, што неабходна правесці капітальны рамонт, а на гэта няма грошай. Старшыня Сеймавай камісіі транспарту Ю. Мазалеўскі абяцаў пахадаінічаць за тым, каб грошы на рамонт лініі Чаромха — Беласток знайшліся, як не на 2001 год, дык на 2002 напэўна. Дырэктар Прадпрыем-

ства перавозу пасажыраў у Беластоку Галіна Кужына была супраць абмежавання хуткасці цягнікоў да 30 км/гадз., паколькі гэта паўплывае на змяншэнне колькасці падарожных (шгодзённа праезджала 1 500 пасажыраў).

Сумная рэчаіснасць

Чаромхаўскае пасяджэнне закончылася безвынікова. Паны начальнікі раз’ехаліся дамоў, а цягнікі ў Беласток надалей цягліся чарапашым ходам. Гайнаўская секцыя дарожнай інфраструктуры надалей змагалася з фінансавым дэфіцытам, звальняла рабочых дзеля ашчаднасці. Калі раней не хапала грошай на рамонт і матэрыялы, дык як тэа з’явіліся, то аказалася, што няма рабочых. Праўда, абмен шпалаў на адрэзку Чаромха — Страбля, мабыць, закончыўся і можна было б прадухіліць абмежаванне хуткасці, але начальнікі беластоцкай чыгуначнай інфраструктуры заявілі, што рэйкі таксама патрабуюць абмену. Нядаўна чаромхаўскія беспрацоўныя пад наглядом чыгуначных знатакоў правялі грамадскую, незалежную экспертызу чыгуначнай лініі Чаромха — Беласток на адрэзку з Чаромхі па Галоўкі-Дужэ. Вынік аказаўся сенсацыйны, хуткасць можа быць павялічана да 50 а нават 70 км/гадз. Аб гэтай падзеі

даволі голасна гаварылася ў крузе чыгуначнікаў і самаўрадаўцаў. Чаму раптам усё сціхла? А мо камусьці залежыць, каб заараць чаромхаўскую чыгунку? Тое, што зрабілі з чыгуначнай станцыяй, паравозным і вагонным дэпо можа сведчыць, што мая інтуіцыя, мабыць, апраўданая.

У Чаромсе забурліла

— Па маёй думцы, гэта прадурдзіла, — гаварыла сакратар Гміннай управы ў Чаромсе. — Хто за гэтым хаваецца, не магу сказаць. Самае страшнае, што аб плане закрыцця чыгуначнай лініі Чаромха — Бельск маўчаць мясцовыя начальнікі. А гэта яны перш-наперш павінны змагацца за месцы працы для сваіх працаўнікоў, бо калі закрываюць лінію, дык трэба будзе кандуктараў увольніць з працы. Але іх пэўна гэта не хвалюе.

Па ініцыятыве вайта Міхала Врублеўскага пайшлі ў свет службовыя пісьмы ўсім важным гэтага свету: ваяводу, маршалку ваяводства, сенатарам, паслам. Адначасова вайт пасылае запыт у чыгуначнае начальства ў Варшаву, ці гэта праўда, што будуць закрыты чыгуначныя лініі Чаромха — Беласток, Чаромха — Гайнаўка, Чаромха — Седльцы і Чаромха — Брэст.

Такі ж запыт пайшоў ад намесніка старасты Гайнаўскага павета Ежы Сірака. Гэта было 24 красавіка г.г. Неўзабаве прыйшлі адказы. Па аргументацыі чыгуначнага прадпрыемства, Падляшскі самаўрад не стрымаў умоў дагавору з перавозчыкам на суму 1 578 124 зл. Зважыўшы, што датацыя ў гэтым годзе меншая на 200 млн. зл., дэфіцыт прадпры-

емства (пры ўтрыманні нерэнтабельных ліній) вырас бы да сумы 300 млн. зл., на што не можа пагадзіцца Дырэкцыя прадпрыемства. Паводле Галіны Кужыны сярэдні прыбытак ад білетаў на лініі Гайнаўка — Цісоўка складае 4% (пры сярэднім патоку пасажыраў 190 асоб), 10% — на лініі Чаромха — Бельск-Падляшскі (732 падарожных) і Чаромха — Гайнаўка — 17% (1 124 падарожных). Дык грамадства Гайнаўшчыны і Бельшчыны можа спадзявацца найгоршага. У Беластоку чыгуначныя начальнікі рашылі ўтрымаць сваіх працаўнікоў і канторшчыкаў коштам усходняй сцяны і сталіца з гэтым пагаджаецца.

Каго вінаваціць?

Мне, як былому чыгуначніку лягчэй прыходзіцца зразумець рашэнне былых сваіх начальнікаў. Адно магу сказаць: усялякія праведзеныя рэарганізацыі і рэструктурызацыі ў прадпрыемстве ПКП зводзіліся да аднаго: да знішчэння чыгункі. Доказам гэтаму можа быць скандал вакол асобы былога дырэктара Прадпрыемства ПКП у Варшаве, як і апошні заклад пракуратуры начальнікам Прадпрыемства чыгуначнага руху-мага саставу ў Беластоку. Рэформа ў прадпрыемстве ПКП праводзілася не па правілах рыначнай эканомікі. Увальнялі рабочых з малымі зарплатамі, рабочых эфектыўных, а затрымоўвалі канторшчыкаў-бюракратаў непрыдатных прадпрыемству, з высокімі зарплатамі, якія больш дбалі пра свой кашалёк, чым пра прыбытак прадпрыемству. Во дзе сабака пахаваны.

Уладзімір СІДАРУК

Сябры далёкія і блізкія

*Покі маю ад сэрца патолі,
К вам нянавісьць грудзей не крывае,
Думы рвуцца і к ічасцю, і к славе, —
Я слуга ваш, сяброўцы на долі.*
Я. КУПАЛА, „Сяброўкам па долі”

На добрых людзей Купалу шанцавала. Пазнаёміўшыся ў далёкім юнацтве ў фальварку Прудзішча з Уладзімірам Іванавічам Самойлам, сынам дырэктара Мінскага рэальнага вучылішча, які рыхтаваў Яся Луцэвіча да паступлення ў народнае вучылішча, паэт пранёс вобраз гэтага чалавека праз усё сваё жыццё. Неаднойчы шляхі-дарогі іх перасякаліся.

Завітаўшы ў Бараўцы, Самойла прывёз газету „Северно-Западный Край” ад 15 мая 1905 года з надрукаваным у ёй вершам Купалы „Мужык”. „Ні то жартам, ні то ўсур’ез Уладзімір Іванавіч прамовіў, амаль не заікаючыся, да Бянігны Іванаўны: „Вось і няма ўжо Вашага Яся, няма і Івана Дамінікавіча Луцэвіча. Затое ёсць — Янук Купала!” (Янука на Янку „перарабіў” у Пецярбургу прафесар Эпімах-Шыпіла).

Старэйшы ад Купалы на чатыры гады, Уладзімір Іванавіч усім сэрцам палюбіў свайго былога вучня. Гэта ён у 1909 годзе пісаў у Пецярбург Эпімах-Шыпілу, каб прафесар запрасіў Луцэвіча да сябе: „Мне ён вельмі дарагі. О, шанюны прафесар, памажыце яму Вашымі цудоўнымі выпрабаванымі намагаваннямі, што не згубілі, аднак, усёй свежасці юначнай чысціні і веры ў чалавека сэрцам. У Ваш уплыў я глыбока веру... Купала вас палюбіць, дапамажыце яму”.

Кватэра Самойлы ў Вільні стала месцам літаратурных пасядзелаў, куды любіў заходзіць Іван Дамінікавіч пасля вяртання з Пецярбурга.

Жывучы ў Мінску, Купала цікавіўся справамі Уладзіміра Іванавіча, непакоіўся аб яго лёсе.

Яшчэ з Радашковіч, з далёкай пары сваёй пісарскай кар’еры, чуў Ясь Луцэвіч пра Ядвігіна Ш. (так падпісваў свае творы Антон Іванавіч Лявіцкі, ап-

тэкар з Радашковіч), які пісаў мужыцкія п’есы і стварыў мужыцкі тэатр. Друкаваўся ў Мінску і Вільні, вучыўся год у Маскоўскім універсітэце (за ўдзел у студэнцкіх хваляваннях сядзеў у Бутырскай турме).

Ён першы напісаў водгук на зборнік Купалы „Жалейка”, які быў надрукаваны ў газеце „Минское эхо” за 9 ліпеня. (Газету перадаў у Бараўцы дзядзька Амброжык з Мачанаў: „Тут і пра цябе”).

Прачытаўшы рэцэнзію, „Ясь адчуваў сябе не надта”. Але не пакрыўдзіўся. Наадварот. Напісаўшы „Паўлінку”, паспяшаўся з Акапаў у Карпілаўку, дзе жыў Антон Іванавіч.

„Слухаць п’есу Ядвігін Ш. паклікаў і пані Люцыю — сваю жонку, і пані Вольку — сваю маці. Яны таксама часта ад душы смяліся, слухаючы п’есу, але затым разважлівая пані Люцыя затурбалася:

— То ж, пане Ясю, той-сёй з харужынцаў пазнае сябе ў панскай п’есе, — што тады будзе?

— Будуць смяцца, як і вы, пані Люцыя, — адказаў Купала.

— А як не будуць? — усумнілася пані.

— Будуць! — выгукнуў элегантны Ядвігін Ш.”

Потым былі сустрэчы ў Вільні ў часе другога прыезду туды Купалы.

Успамінаючы віленскі перыяд, вярта прыгадаць і прыязныя адносіны да паэтэсы Цёткі — Алаізы Пашкевіч (на здымку). Купала быў знаёмы з ёю завочна, па зборніку вершаў „Скрыпка беларуская”, водгукам на які стаў верш „Аўтарцы «Скрыпкі беларускай””.

„Ён пасылаў ёй з Пецярбурга ў Львоў амаль усе свае новыя вершы, — успамінала Уладзіслава Францаўна, — і Цётка заўсёды адводзіла віднае месца Купалу, знаёмычы львоўскую інтэлігенцыю з беларускай літаратурай. Цётка з нейкай сардэчнай цеплынёй і чуласцю адносілася да Янкі Купалы, кожны новы яго верш успрымала як вялікую падзею. Яна не раз казала сваім сябрам: «Не ведаю, чаму я так люблю гэтага Купалку»”.

У Вільні яны пасябравалі яшчэ мацней. „Цётка, — пісала Мядзёлка, — асабліва любіла свайго «Купалку», як ласкава называла Янку... На вечарах у «Беларускай хатцы»... заўсёды была вясёлай, жартаўлівай, але танцавала рэдка і то толькі з Купалам і толькі польку, бо іншых танцаў Янка не ўмеў танцаваць і вучыцца не хацеў”.

„Цётка была незвычайнай сяброўкай Купалы, і яна сама была для Купалы незвычайнай, загадкавай, маланкавай. «Аскравак маланкі», як называў яе Купала перад маладым Максімам Лужаніным”. (А. Лойка).

Час ад часу наведваў Купала лясное віленскае прадмесце Звярынец, дзе са сваім мужам Стэпанасам Кайрысам жыла Цётка. І толькі заўчасная смерць паэткі (5 лютага 1916 года) перарвала іх дружбу.

Побач з Купалам у Вільні быў і Змітрок Бядуля. „Штат рэдакцыі складаўся з мяне і Бядулі. У наш абавязак уваходзіла напісаць нумар, пракарэктываць і выпусціць у свет”.

Па службовых абавязках звяртаўся паэт і ў Вішнева на Валожыншчыну да 16-гадовай Канстанцыі Буйло, знаёмычы з яе творами чытачоў „Нашай нівы”. Рэдагуючы зборнік „Курганная кветка”, Купала перажываў за паперу, на якой павінен быў надрукаваць зборнік. „Зрабіў — як умеў. Дрэнная папера, але лепшай не магла зараз дастаць”, — пісаў ён у лісце да пачынаючай паэтэсы.

Па прыездзе ў Вільню Костка Буйлянка (так называлі яе сябры) стала самай сардэчнай сяброўкай Уладкі Станкевічанкі, якая працавала тут настаўніцай і жыла ў Антокалі (раён Вільні).

Апошняя сустрэча Купалы з Канстанцыяй Буйло адбылася ў Маскве на Кіеўскім вакзале.

Сяброўскія адносіны склаліся ў Купалы і з творчай інтэлігенцыяй Вільні: кампазітар Стасіс Шымкус, паэт Людас Гіра, мастак Мікалаюс Чурленіс пакінулі добры след у душы паэта на ўсё жыццё.

Паважна ставіўся Купала і да братоў Гарэцкіх — Максіма і Гаўрылы, якіх называў пасламі будучыні.

Максім Гарэцкі ўпершыню сустрэўся з Купалам у Вільні, калі той узначалваў „Нашу ніву”, дзе друкаваліся апавяданні Гарэцкага, што ўвайшлі ў кнігу „Рунь”.

Наступная сустрэча адбылася ў Смаленску, дзе Максім працаваў спачатку агентам жыллёвага аддзела гарсавета, а потым — супрацоўнікам газеты „Звязда”.

Гаўрыла Іванавіч — быў стэнаграфістам Смаленскага абласнога Саўнаргаса.

Браты разам выдалі тут першы „Руска-беларускі слоўнік”. Максім меў намер напісаць гісторыю роднай літаратуры — „ад Смаленскага Аўраамкі да Купалкі, што жыве ў тых жа расшчэлінах наддняпранскіх”, што і святы Аўраамій.

Вельмі любіў Купала і Міхася Чарота. Сустрэкаючы, заўсёды абдымаў яго і цалаваў.

„Дзетак, арлянтаў роднай літаратуры, вычэкваў Купала, вітаў Купала”. (А. Лойка).

Сярод іх выдзяляў Уладзіміра Жылку. Мінскія сустрэчы з юнаком мелі працяг у Празе (1925 г.), дзе Жылка вучыўся і адначасова з’яўляўся рэдактарам пражскага беларускага часопіса „Прамень”.

Словам, усюды, дзе б ні жыў Купала, куды б ні заносіў яго лёс, ён „абрастаў” новымі людзьмі, новымі знаёмствамі, новымі сябрамі. Бо сам быў наўздзіў сяброўскім чалавекам — шчырым, гасцінным, шчодрым.

Тамара ЛАЎРЭНЧУК, г. Высокае

„Маладыя” і „старыя” „белавежцы”: Юрка Буйнюк і Віктар Стахвюк.

У „Белавежы”

Роўна на сваё саракацатырохгоддзе, 8 чэрвеня, сабрала Беларускае літаратурнае аб’яднанне „Белавежа” сваіх найбольш актыўных сяброў на чарговы справаздачна-выбарчы з’езд. Справаздачу з дзейнасці з апошняе кадэнцыі ўлад склаў ягоны старшыня Ян Чыквін.

За той час праводзіліся літаратурныя сустрэчы-семінары, выдаліся 3 нумары „Тэрмапілаў”, 3 нумары „Annus Albaruthenicus”, а за апошнія 2 гады аўтары з літаб’яднання выдалі сваіх 26 кніг і 1 анталогію. За апошні час нашы рады і парадзелі (памёр Міхась Шаховіч), і па-

Белавежанцы з роду Алене Анішэўскай кветкі на яе юбілей — ружы ад „Белавежы”. Справа — Галіна Тварановіч.

поўніліся — прыйшлі Валодзя Саўчук, Юрка Буйнюк і Паўліна Шафран. І абрадзіла „Белавежа” ў круглыя юбілейгодзі ў той час — 80 гадоў споўнілася Янку Жамойціну, 70 — Алесю Барскаму, 75 — Васілю Петручуку, Дзмітрыю Шатыловічу, і Алене Анішэўскай, 65 — Сакрату Яновічу, 60 — Валодзю Гайдую і Яну Чыквіну, 55 — Надзеі Артымо-

віч... У Саюз пісьменнікаў Польшчы на днях прыняты Дзмітры Шатыловіч.

У новую ўправу „Белавежы” выбраны: старшынёй — Ян Чыквін, намеснікам — Сакрат Яновіч, сакратаром — Міра Лукша, скарбнікам — Міхась Андэрасюк і членам управы — Віктар Швед. (лук)

Фота Міры Лукшы

Зорка

старонка для дзяцей

Вершы Віктара Шведа

У лекара

— Хачу, доктар, каб хапіла
Мне ў жыцці мядзвезжай сілы.
І таму я менавіта
Жыву з воўчым апетытам.

Вось злавіла мяне здуру
Конская тэмпература.
— Таму я скірую зараз
Цябе да ветэрынара.

Трох мушкецёраў

Вясковы хлопец паехаў у горад,
У кнігарню зайшоў на хвіліну.
Просіць: — Прадайце мне
трох мушкецёраў.
— На жаль, не маем, —
сказала жанчына.

— У школе працу задалі дадому
На аснове трох мастацкіх
твораў.
Таму прашу вас, распачна вядома,
Хоць аднаго прадайце мушкецёра.

Ігар СІДАРУК

Вішні

Вішню ўсыталі
Жарынкі...
Іх зрывае
Міхалінка.

Пырскалі —
На лоб, на бровы
І на шчокі —
Сок барвовы!

І таму завуць
Нярэдка
Міхалінку
Вішняедкай!

Тэатр з Аўгустова.

Школьная экскурсія ў лес

Школьныя экскурсіі ў лес незабыўныя. Пра гэта напамінаў спектакль тэатральнай групы з Аўгустова. Прыехалі вялікай групай, калектыў быццам сапраўдны клас. У спектаклі „Школьная экскурсія ў лес” выступілі вучні з другога па шосты клас. Сцэнарый падрыхтавала настаўніца Ірэна Хадакоўская. Цікава атрымалася дзеянне: усе акцёры, хаця было іх каля дваццаці ў адзін час, нечым займаліся. Спектакль выяўляў некалькі пластоў: галоўныя героі, жыхары лесу — звяры, птушкі і міфалагічныя персанажы — выступалі на першым плане. Другі план разыгрывалі „школьнікі” на экскурсіі. Яны займаліся тым, чым звычайна займаюцца дзеці ў такіх абставінах: спажывалі бутэрброды, гулялі ў гульні, вялі між сабою гутаркі. Зразумела, другі фон быў толькі дадаткам да першага. Лясныя жы-

хары назіралі пабыўку людзей у лесе і каменціравалі іх паводзіны.

Спектакль вылучаўся асаблівасцямі: чароўным сцэнічным афармленнем — лес і касцюмы звяроў прэктавала настаўніца, выконвалі іх самі акцёры. Добра кампанавалася з сюжэтам музыка, яна выяўляла спеў лясных птушак. Ну і гра саміх выступаючых рабіла ўражанне. У гэтым плане найбольш бліскуча выявіла сябе вясёлая Эвеліна Вышкоўская. За ролю „Вожыка” Эвеліна атрымала ўзнагароду для найлепшых акцёраў.

Тэатр з Аўгустова заваяваў трэцяе месца.

— Нам цікавая таксама экскурсія ў Кляшчэлі, — кажа настаўніца Ірэна Хадакоўская. — Многія з нас мелі нагоду пабачыць вёскі адкуль даязджаюць школьнікі ў нашу школу.

Сапраўды, у Аўгустове, вучацца дзеці з многіх мясцовасцей. У згада-

ным спектаклі ігралі вучні з Пасынак, Мякішоў, Крывой, Галадоў, Парцава, Грыневіч, Малинава, Кнарыд, Пілікаў і Аўгустова.

На добры ўспамін члены тэатра сфатаграфаваліся ля помніка каралю Зыгмунту Старому, што ў цэнтры Кляшчэляў і па-суседску са школай, дзе праходзіў тэатральны агляд.

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Польска-беларуская крыжаванка № 25

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 21: Капуста, ліпа, мараль, Оля, шпіён, мох, дождж. Мапед, сала, пірог, купал, салямі, бас, заход.

Узнагароды — кнігу Уладзіміра Арлова „Адкуль наш род” — выйгралі: Юстына Аўласюк з Махнатага, Тамаш Хадакоўскі з Нарвы, Эвеліна Гайко з Бельска-Падляскага. Віншваем!

▶		▼					
Saksofon	Gastronom		Silacz	✕	✕	Kolumna	Grupa
Skarb	▼		▼		Cukier	▼	▼
Klan	▶						
Lis	▶			Car	▶	▼	
				Kama			
▶				▼			
Wakacje							
Grabarz	▶						
As	Romans	▶					✕
▶		Kora	▶				✕

Хлопцы з Кляшчэляў (пажарніцкія каскі пазычылі ў бацькоў). Фота Г. КАНДРАЦЮК

Мая і Аня з Белатока ў спектаклі „Вадзіцельскія правы”. Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Уладзімір Арлоў, Адкуль наш род

Крывавае стагоддзе

Беларусь не паспела загіць цяжкія раны, пакінутыя вайной з маскоўскім царом Іванам Грозным, як на нашу зямлю зноў абрынулася ваеннае ліхалецце. У войнах прайшло ўсё семнаццацістае стагоддзе. За гэта яго і называюць крываваым.

Такой цяжкай пары ў гісторыі нашай дзяржавы яшчэ не было. Ворагі знішчалі гарады і вёскі, не шкадавалі ні старых, ні малых. Але беларусы не здаваліся. Яны мужна баранілі сваю зямлю і яе незалежнасць. Царскім ваяводам і гэтым разам не ўдалося панявольць наш народ.

Змаганне за Смаленск

Расійскія валадары не пакідалі мары захапіць Беларусь. Самым блізкім да Масковіі быў наш старажытны Смаленск. На яго няраз нападлі царскія ваяводы. Смаленск пераходзіў з рук у рукі. Але на пачатку семнаццацістага стагоддзя, пасля доўгай вайны з Масковіяй, Смаленшчына была вернута ў склад Вя-

лікага княства Літоўскага. Разам з ёю да нашай дзяржавы адышла Чарнігаўшчына ды іншыя землі з 30 гарадамі.

Аднак мір з усходнімі суседзямі працягваўся, як заўсёды, нядоўга.

У 1632 годзе цар паслаў у наступ на Смаленск 40-тысячнае войска свайго баярына Шэйна. Ворагі ўзялі горад у аблогу і пайшлі далей. Яны захапілі Полацк, Асвею, Друю ды іншыя беларускія гарады. Але жыхары Смаленска мужна бараніліся і не збіраліся здавацца.

На дапамогу смаленцам кароль і вялікі князь Уладзіслаў выслаў моцнае 25-тысячнае войска. Яно абкружыла маскоўскія палкі і прымусіла іх здацца. Пераможцы адпусцілі палонных дадому, пакінуўшы сабе толькі гарматы.

Цар так угневаўся, што загадаў адсекчы баярыну Шэйну галаву.

(працяг будзе)

Настаўнік:

— Калі вас спытаю, маеце адказваць адразу! Пачынаю. Колькі будзе шэсць памножанае на восем?

— Адразу!

Маці Андрэйкі ўваходзіць у аптэку і просіць зрабіць сіроп ейнаму сыну.

— Вы ж учора ўзялі ўжо бутэльку гэтага леку, — прыгадвае аптэкар.

— Так, але каб наш Андрэйка захацеў выпіць адну лыжачку, спярша мусілі гэта зрабіць бацька, бабулька, дзедка ды яшчэ і сусед з суседкай.

Даслаў Андрэй ГАЎРЫЛЮК

Вясёлы куточак

— Янка, чаму ў цябе паламаная рука?

— Зваліўся ў басейн.

— Хіба жартуеш; ці можна паламаць руку ў вадзе?

— А ці я гаварыў, што ў тым басейне была вада?

— Янка, чаму ў цябе падбігае вока?

— Бо з’еў апошні кавалак велікоднага пірага.

— Не разумею, якое пірог мае дачыненне да вока...

— Вялікае, бо быў гэта кавалак майму старэйшаму брату.

„Зорцы” — дзякуй!

Калі атрымоўваю чарговы нумар „Нівы”, вялікую ўвагу адводжу зместу „Зоркі” — чытаю яе ад пачатку да канца. Кожны новы нумар старонкі для дзяцей прыносіць многа цікавага зместу. Бачу, што многія таленавітыя вучні пішуць у „Зорку” займальныя апавяданні і вершы. Спадзяюся, што неўзабаве вырасце дастойная змена на вырчку Віктару Шведу. Старэйшае пакаленне карэспан-

дэнтаў „Нівы” па розных прычынах адыходзіць, але як зялёная рунь вырастаюць маладыя карэспандэнты. Дае плён праца настаўнікаў і адказнай за „Зорку” рэдактар Ганны Кандрацюк. Вялікае ім дзякуй, бо жыве надзея, што будзе нас больш, будзем мацнейшыя і з нашай моладзі выйдучь яшчэ пераемнікі Я. Коласа, Я. Купалы, В. Шведа і іншых.

Віктар БУРА

Васіль ЖУКОВІЧ

Козачка і стракозачка

Выйшла на лужок каза,
там спаткала страказу,
і пачула страказа:

— Я з табою не дружу!

— Я цябе і не прашу,
козачка, са мной дружыць.

Навучыся размаўляць
і сяброўствам даражыць.

Аня ІВАНЮК (ПШ у Нарве)

Тры сястры

Ці ёсць спосаб

На шчаслівае жыццё?

Ёсць —

Гэта Вера, Надзея, Любоў.

Тры сястры

— Твае праводыры.

Яны будуць весці

Цябе праз жыццё так

Што будзеш жыць і спяваць.

Вучаніцы бельскай „тройкі” і Анатоль Краўчук на выстаўцы „Вёска Крывая ў ткацтве і мастацтве” ў Студзіводах. Фота Міры ЛУКШЫ

Новыя гісторыі Дзядзечкі Сіда

Як дзяўчынка страціла назаўсёды не толькі галаву, але і смак да Сімфоніі № 40 Моцарта

Неяк адна дзяўчынка, што вельмі любіла слухаць кастрадромную музыку групы „Rammstein” праз кампактны плэер, да таго захапілася гэтай справай, што нават заснула з навушнікамі на сваёй бядовай галоўцы, зусім не заўважыўшы ноч на дварэ ды пазначу ў хаце. Невядома, што снілася той дзяўчынке, аднак, калі яна прачнулася, дык замест галавы ў яе быў адно толькі плэер, а замест вушэй — мядзяныя літаўры. І вось гэты самы плэер, а дакладней, дзяўчынкава галава паранейшаму грымбабіла неабвержнасаворымі кампазіцыямі „Rammstein”, а літаўры ў такт спраўна дзвонькалі адна аб адну. Дзяўчынка толькі падскоквала ад такога неспадзеўнага „шчасця”, прычым штораз вышэй, ды адчаёва хапалася за... тое месца, якое раней было галавою. Зусім магло стацца, што яна скакала б і па сённяшні дзень, але ж, на шчасце дзяўчынкі, ад кан-

крэтнага дзвоньства літаўраў у суседнім пакоі падхапіўся ейны глушмэчны дзед, забег да яе ды, пабачыўшы дзіўнае дзіва, вырабіў у плэеры гук, а заадно і ўсю аўдыёкампактсістэму. Дзяўчынку адразу павезлі ў лякарню на „хуткай дапамозе”, аднак там з ёю нічога ўжо не маглі парабіць нават самыя святлейшыя медычна-хірургічныя мудрацы ды свяцілы... Так і жыве з тых часоў дзяўчынка: з плэерам замест галавы ды з літаўрамі — замест вушкаў і слухае да знямогі кастрадромную музыку бессмяротна-славутай... групы „Rammstein”.

А таму, шанюныя дзеткі, калі чарговым разам будзеце чапляць на сябе якія навушнікі-бранзаблешкі, — успомніце, калі ласка, пра нашу дзяўчынку: а раптам і вам давядзецца потым усё астатняе жыццё націць на сваіх плячах які барабан ці нават... эквалайзер?!

Дзядзечка Сід

Дарафей Фіёнік зрабіў музей на дзве хаты.

Вёска Крывая ляжыць у Бельскай гміне, па дарозе з Орлі ў Пасынкі, два кіламетры на поўнач ад шляху Бельск — Белавежа. Належыць яна да парафіі ў Шчытах. Першы раз у дакументах назва вёскі была зафіксавана ў 1495 годзе. У час валочнай памеры ў I палове XVI ст. мясцовасць была пасаджана на 40 валоках грунту марнай якасці. Апрача ворнай зямлі мела яна лугі над Арлянкай, увесь час якія заліваў стаў Ужыцкага фальварка (таму былі яны звольнены ад падаткаў). Каралеўская Крывая ў той час была сядзібай войтаўства, якое ахоплівала апрача яе Ракавічы і парафіяльныя Пасынкі з царквой св. Дзмітрыя Салунскага. Дзеля ўцехі жыхароў, на тэрыторыі войтаўства дзейнічала 4 карчмы, — Дарафей Фіёнік скрупулёзна збіраў матэрыялы пра гэтую старую вёску, пра якую Дуня

Спадарыні Марыя і Дуня паказваюць пераборы.

І ткачыхі, і вышывальніцы, і мастак з паэтам у адной асобе...

У Студзіводах выстава

У прыватным этнаграфічна-гістарычным музеі ў Студзіводах (вул. Сасновая 56) Дарафей Фіёнік адкрыў новую выстаўку „С’оло Крываја в ткацтві і живописі”. На адкрыццё запрасіў ён галоўных жывых герояў выстаўкі — ткачых Еўдакію Гаўрылюк, Марыю Сахарчук, мастака Анатоля Краўчука з Крывое, спявацка з Крыўца, а таксама суседзяў са Студзівод, выхадцаў з Крывое, духоўныя асобы, моладзь з Бельска-Падляскага з ПШ н-р 3 і членаў тэатральнага ансамбля „Антракт” з Бельскага дому культуры, улады гмінныя ды ваяводскія па справах культуры. Усе, як то кажуць, „дапісалі”, прыбылі тлумна, прынялі ўдзел у духоўным і цялесным пачастунку.

Гаўрылюк пасля крыху з’едліва жартавала, што не такая яна і славуцяя. — У 1628 г. уласнікамі грунтаў у Крывой было каля 70 гаспадароў. У сярэднім мелі яны па чвэрцьці валокі (каля 5 гектараў), толькі войт меў 2,6 валокі. Імёны тагачасных гаспадароў выразна сведчаць пра русінскае паходжанне: Супрун, Ціхан, Сяргей, Гарасім, Нікан, Амелян, Касьян, Анхім, а сярод прозвішчаў, якія яны насілі, быў Ігнатовіч, Дудэйка, Грыненя, Грышковіч, Аверковіч, Бэзюк. Некаторыя прозвішчы сведчаць аб занятку іх уласнікаў: Каваль, Бондар, Шкляр. Хаця прозвішча Ткач у тагачасных дакументах не выступае, ткацтва было вельмі

папулярным заняткам сярод насельніцтва. Палатняныя і суконныя вырабы ткалася не толькі на свае патрэбы. Ва Ужыцкім фальварку дзейнічалі валюш і ткальнія, вырабляліся тавары высокай якасці — звалькі палатна, абрусы, сурвэты, ручнікі і іншае, м.інш. на патрэбы бельскага стараства, пасылаліся на патрабавальны ў якасці двор Яна Клеменса Браніцкага. Вырабы на палавыя, арыстакратычныя патрэбы багата аздоблены былі традыцыйнымі ўзорамі. З ткацтвам развівалася мастацтва вышывання, асабліва адзення і ручнікоў. Да пачатку XX стагоддзя пераважала вышыўка крыжыкам, асабліва на злеме XIX і XX стст., калі паявіліся кніжачкі з узорами. З таго перыяду захаваліся прыклады вышыўкі, паказанай на выстаўцы з творами Лізаветы Назарук. Наступнае пакаленне майстрых ткацтва, гэта дэманструючыя на выстаўцы сваю працу Марыя

Сахарчук і Еўдакія Гаўрылюк (на здымку).

Майстрыхі паказвалі сваю працу, тлумачылі не ўсім вядомыя тэрміны, Анатоль Краўчук чытаў свае вершы, успамагалі яго дзяўчаткі з тэатра „Антракт”, паказваў свой жывапіс з роднымі краёвамі, „Крыўчанкі” з Крыўца спявалі, захопленыя глядачы ўзіраліся на дываны цётак Дуні ды Марыі, вышыўку на ручніках і кашулях прабабулі Лізы Назарук (строі тыя захоўваюцца ў Музеі і ў спадарства Волькі і Рыгора Стральчукоў).

Выстаўка працуе да верасня 2002 г.

Дарогу ў багатую хату ў Студзіводах ведаюць перш за ўсё бельскія вучні і моладзь, для якіх гэтае месца — для навукі і для росту душы. А студзіводцы з гэтае прымесцкае вёскі ганарацца — рэдка дзе маюць свой музей, які бурліць жыццём!

Міра Лукша
Фота аўтара

Фільмавы вечар

На гэты тыдзень прапаную чытачам тры фільмы, якія разварушаць глядачоў пасля апошніх, дажджлівых дзён.

„Ён, яна і ён” у рэжысуры Ферцан Оцпета гэта карціна з памежжа „нармальнасці”. Рэжысёр — італьянец турэцкага паходжання — не скрывае свайго гомасексуалізму і стварае фільмы аб яму падобных людзях.

Гераній фільма з’яўляецца маладая італьянка, гараджанка, Антаніна (у гэтай ролі Маргарыта Буй). Больш за ўсё дзяўчына цэніць выгаду і спакой. Кахаючы ўсё жыццё аднаго мужчыну выклікае здзіўленне і пагарду маці, якая сцвярджае, што дзяўчына „не цікавая жыцця”.

Антаніну пазнаем падчас нявіннага флірту з Масіма. Пара пачаткова сустракаецца ў музеі, затым пераносіцца ў камфортную вілу побач Рыма, у рамантычны агарод — адным словам ідылія. Аднак калі Масіма гіне ў аварыі, Антаніна змяняецца.

Праглядаючы рэчы мужа, Антаніна адкрывае, што не была адзінай жанчынай у ягоным жыцці. Пачынае пошукі. Трапляе ў рабочы квартал Рыма, у кватэру, дзе пражываюць „індывідуалісты”.

Каханкай аказваецца Мішэль (у гэтай ролі Стэфана Акорсі), які не хоча з ёй гаварыць, а прычынай гэтаму ёсць факт, што яна была яго суперніцай. Жанчына аднак не здаецца. Хочучы пазнаць другі воблік мужа, пачынае сябраваць з Мішэлем, а глядач мае ўражанне, што ад гэтага сябравання атрымаецца большае пачуццё... Як закончыцца гэтая гісторыя? Скажу адно, варта пайсці ў кіно!

„На ўласную руку” ў рэжысуры Эндру Дэйвіса — гэта фільм для ўсіх аматараў баевікоў. Гордан Брэйвер (у гэтай ролі непераможны Арнальд Шварцэнгер) траціць у час тэракту на амбасаду Калумбіі ў Лос-Анжэлес дзіця і жонку. Палаючы агромнай воляй помсты рашаецца знішчыць тэрарыста Клаўдыё (Кліф Курціс), які скрываецца перад уладамі ў калумбійскіх джунглях. Як звычайна, паяўляецца прыгожая жанчына — мара большай часткі мужчынскага роду, якая прыцягвае ўвагу толькі сваім выглядам, а не іграй.

Прыгадаю яшчэ, што фільм багаты спецыяльнымі эфектамі, у тым ліку і „зубрыным” крыкам героя, так што фаны такога тыпу фільмаў павінны быць задаволены.

На канец прапаную польскі эратычны вестэрн, і тут просьба — дзяцей пакіньце дома! Хаця ў фільме „Еўкаліпт” Марціна Крышталовіча больш гаворыцца аб сексе, чым можна яго пабачыць.

Дзеля адбываецца на Дзікім Захадзе. Уражлівы рэвалюцыйны Соні Галідэй (у ролі Лешак Здыдаў), карыстаецца агромным поспехам у жанчын, што ў сваю чаргу з’яўляецца прычынай клопатаў з прадстаўнікамі ягонага роду... Варта пабачыць як ён з гэтым справіцца. У фільме здымаліся Рэната Данцэвіч, Адам Фэрэнцы, Ян Пэшак, Кшыштаф Глэбіш. Хаця гэта польскі фільм, акцёры (наздыў) гавораць на англійскай мове, а цітры чытае эксперт па вестэрнах Ян Сузін. Варта пайсці ў кіно, бо там будзе вас чакаць прыемнае здзіўленне.

Паўліна ШАФРАН

Славяне ў Варшаве

Сёлетні май праходзіў у Варшаве пад знакам славянства. Спачатку Сталічны цэнтр славянскай культуры гасцяваў сербалужыцкіх літаратараў, затым 18-19 мая Этнаграфічны музей праводзіў „Славянскія дні”. У рамках мерапрыемства мясцовы Інстытут беларускай культуры паказаў калекцыю беларускага народнага мастацтва, фатаграфій і аўдыёзапісаў народнай музыкі — плён навуковых экспедыцый у Беларусь Міжфакультэтнага навуковага гуртка „Альбарутэніка” Варшаўскага ўніверсітэта. Выстаўцы народных убораў спадарожнічала дэманстрацыя відэафільма, на якім былі паказаны ўзоры святочнага адзення нашых прабабуль.

На вялікім музейным дзядзінцы прэзентаваліся прыклады беларускага народнага мастацтва. Частку прац выканалі майстры, згуртаваныя ў творчым саюзе народнага мастацтва. Пры дапамозе дыяпазітываў аўтарства Аляксея Фралова з Мінска, Марыя Луцэвіч і Антон Дулевіч сарганізавалі аматарам гісторыі мультымедыянае падарожжа па слядах помнікаў беларускай архітэктуры.

Некалькі дзён пазней, 25-26 мая ў рамках II Варшаўскага тыдня шматкультурнасці гурток „Альбарутэніка” ў адным з варшаўскіх ліцэяў правёў агульнадаступнае мерапрыемства „Вясення і летнія абрадавыя святкаванні” і фотавыстаўку — плён навуковай экспедыцыі ў Беларусь. Дзесяць студэнты стварылі магчымасць удзельнічаць у беларускіх гульнях.

У рамках Тыдня шматкультурнасці чыталіся даклады на тэму праваслаўя і беларускай меншасці ў Польшчы. Пасля выступлення айца Генрыка Пап-

роцкага дыскусія засяродзілася вакол ролі духавенства ў падтрыманні абраднасці і роднай беларускай мовы сярод прыхаджан. На жаль, гаварылі ўдзельнікі дыскусіі, адсутнасць пропаведзей на беларускай мове замацоўвае непавагу да яе, што ў сваю чаргу ўплывае на скарачэнне ліку школьнікаў, якія вывучаюць родную мову. Юныя дыскусанты прасілі, каб духавенства больш прыхільна паставілася да беларускай мовы.

З дакладам на тэму „Беларусы ў Польшчы” выступіў Янка Жамойцін. Докладчык заўважыў спад зацікаўлення студэнтаў — выхадцаў з беларускага асяроддзя беларушчынай. На думку ўдзельнікаў дыскусіі, адмоўны вобраз студэнтаў-беларусаў, таксама і прыхаўшых грамадзян Рэспублікі Беларусь — вынік таго, што ў вышэйшых установах вучыцца менш моладзі вясковага паходжання. Сярод беларускіх студэнтаў пераважную большасць складаюць асіміляваныя, польскамоўныя жыхары гарадоў.

Пры нагодзе такіх сустрэч узнікае пытанне, каму павінны быць адрасаваны гэты тыпу мерапрыемствы. І хаця яны арганізуюцца для ўсяго грамадства, не павінны на іх адсутнічаць беларусы — жыхары варшаўскай агламерцыі. Гэта не дазваляе забыць пра сваю нацыянальнасць, аб якой многія з нас заявілі ў час нядаўняга перапісу насельніцтва.

Тыдзень шматкультурнасці завершыў на Марыенштацкім рынку канцэрт гурту „Крыві”, прыхільна ўспрыняты сталічнай публікай. Лідэр гурту запрасіў варшавян на чарговы канцэрт, які адбыўся 11 чэрвеня ў Малым тэатры.

Міхал Занчэўскі

„Цёця, я хачу вучыцца па-беларуску!”

Нядаўна Таварыства беларускай мовы распаўсюдзіла адкрыты ліст міністру адукацыі Беларусі ад жыхара Мінска Канстанціна Кашаля, які гадамі намагаецца адкрыць у сталіцы беларускамоўны клас пры Сярэдняй школе № 218. У пачатку 2002 г. атрымаў ён ад начальніцы Маскоўскага раённага аддзела адукацыі адказ, што ў СШ № 218 у 2002 годзе „запланавана адкрыццё падготовительнага класа з беларускім языком обучения. Администрацией школы проводится пропагандистская работа среди родителей будущих учащихся подготовительного класса в этом направлении”. Аднак, насуперак рускамоўнай адпісцы, няма надзеі, што беларускамоўны клас сапраўды будзе, бо дэклараваная „пропагандистская работа” не праводзіцца. А спадару Кашэлю, які хоча каб яго сын вучыўся ў беларускамоўным класе, яго арганізацыю давялося ўзяць на сябе. Вось што аб сваіх перыпетых піша Канстанцін Кашэль:

— Яшчэ пры канцы 2000 г. цераз вялікія намаганні і мае звароты да чыноўнікаў Гарадскога аддзела адукацыі адміністрацыяй 218 школы мне былі выданы адрасы дзетак, што ў 2001 г. мусілі пайсці ў „нулёўку”. Я тады абышоў 87 сем’яў. З іх у 23-х бацькі былі не супраць беларускамоўнага класа. Маю сёння спісы тых дзетак. У пачатку лютага 2001 г. я наведаў першы бацькоўскі сход, на якім уся інфармацыя аб магчымасці адкрыцця беларускамоўнага класа падавалася завучкай малодшых класаў Ларысай Васільеўнай Новікавай па-расу і не насіла агітацыйнага характару за, хутчэй — супраць. Даючы мне слова, яна так прадставіла мяне: „Среди нас присутствует очень активный родитель”. Па маім выступе прылюдна выказалася: „Мне было бы легче, если бы Вы своего ребёнка повели в другую школу”. — Вось яна, антыбеларуская палітыка ў жыцці, калі ў карэннага жыхара дзе спакваля, дзе гвалтоўна адбіраецца Бацькаўшчына, нахабна робяцца захады па асіміляцыі тых, каму яшчэ баліць па мове.

У выніку ў 2001 г. беларускамоўны клас пры СШ № 218 адчынены не быў. Ад лета 2001 г. Канстанцін Кашэль пачаў весці афіцыйную перапіску з усёй вертыкаллю сістэмы адукацыі, у тым ліку і з міністрам адукацыі.

— Зноў дамогся, — піша ён, — каб мне далі адрасы дзетак. Хаджу па кватэрах, агітую бацькоў. Не аднойчы меў размо-

ву з адміністрацыяй СШ № 218. Падчас атрымання адрасоў я ўпершыню прывёў сына да завучкі малодшых класаў Ларысы Новікавай. Мой сын звярнуўся да яе: „Цёця, я хачу вучыцца па-беларуску!”. Адказ Ларысы Васільеўны: „А ты што, рускага языка не понимаешь?”

12 сакавіка г.г. Ларыса Новікава здзіла бацькоўскі сход, на які прыйшлі бацькі не болей як 10 дзетак (з 96 паводле спісу адрасоў). Інфармацыю аб беларускамоўным класе зноў падала на рускай мове. На заўвагі некалькі разоў адказвала: „Вы меня никогда не заставите говорить по-белорусски” і ўгадвала, што яна заслужаная настаўніца і мае ўзнагароды.

— Па тым, як запрошаная мной на сход дацэнтка-філолаг падала інфармацыю аб буквары А. К. Клышкі, — піша Канстанцін Кашэль, — што гэты буквар заняў першае месца на конкурсе буквароў на тэрыторыі СНД, завучка сказала: „Да, букварь действительно очень хороший, но он издан и в рускоязычном варианте”.

Пасля такой „пропагандистской работы среди родителей” бацькі траіх дзетак забралі раней пададзеныя заявы ў беларускі клас. Завучка нават не паспрабавала адгаварыць бацькоў.

— Па сходзе я падышоў да Л. В. Новікавай, — працягвае К. Кашэль, — і ў прысутнасці некалькіх чалавек сказаў: „Ларыса Васільеўна, я патрабую, каб Вы з маім сынам размаўлялі па-беларуску, каб ён чуў ад усіх педагогаў беларускую мову, каб у выніку — мовы не саромеўся, а ганарыўся ёю”.

Ларыса Васільеўна зноў цвёрда адмовілася. Тады бацька нагадаў, што кожны настаўнік, тым больш адміністратар, абавязаны валодаць беларускай мовай, інакш ён не адпавядае сваёй пасады. Нагадаў ён пра Закон аб мовах, пра Закон аб правах дзіцяці. Спадарыня Новікава разлажалася, сказала, што працоўны дзень у яе скончыўся і, ігнаруючы размову, уцякла з актавай залы.

Усё вышэйзгаданае пераканала К. Кашалю, што найбольшы супраціў справе беларускага школьніцтва праводзіць асобныя працаўнікі сістэмы адукацыі. Таму ён звярнуўся да міністра адукацыі з заклікам выступіць гарантам паўнаважнасці беларускамоўнай адукацыі яго сына і забяспечыць камфортны псіхалагічны беларускамоўны клімат у СШ № 218. Свой ліст Кастусь Кашэль даслаў яшчэ ў ЮНЕСКА. (вл)

Гімназісткі з калектыву „Гама” спявалі на беларускай мове.

Свята школы

Арганізатары святкаванняў у Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Чыжах, хача зраніцы было пахмурна, разлічвалі, што будзе добрае надво’ре, бо над сцэнай расцягнулі вайсковую маскіровачную сетку, якая мела ахоўваць ад сонца. Калі вучні і бацькі занялі месцы, дырэктар прывітаў сабраных і запрасіў на пачастунак. Сярод гасцей прысутны былі старшыня Рады Чыжоўскай гміны Міхал Мароз, намеснік вайта Марыя Ляшкewіч, дырэктар Падставоўскай школы ў Кленіках Ян Лабуніскі і члены гміннай управы. На мерапрыемства прыйшлі не толькі бацькі вучняў, але і астатнія жыхары гміны, а прыйсці ў школу ў нядзелю 9 чэрвеня 2002 года запрашалі плакаты, развешаныя ўва ўсіх вёсках гміны.

— Мы хочам паказаць сапраўдны вобраз школы, развець міфы. Людзі павінны пабачыць, што ў школе не толькі вядзецца вучоба, але і праводзяцца заняткі ў гуртках, арганізуюцца экскурсіі. Вучні ездзяць у тэатр, кіно, плаваюць у басейне, — заявіў дырэктар школы Міраслаў Пяткевіч.

Выступленні пачаліся з дашкольнікаў, затым на сцэну выйшлі малодшыя вучні, якія дабіліся поспехаў на дэкламатарскім конкурсе „Роднае слова”. Настаўніца беларускай мовы Вера Фларчук паясніла, што вучні дэкламавалі конкурсныя вершы. Старэйшыя вучні прадставілі сцэнку аб жыцці на Зямлі, пачынаючы з часоў Адама і Евы. Гімназісты — пераможцы на конкурсах беларускай мовы, паказалі беларускі рэпертуар. Анэта Графімюк, якая заняла першае месца ў конкурсе гавэндэ, яшчэ раз перасказала здарэнні з вёскі.

Гімназісты прадставілі на беларускай мове прадстаўленне „Як Ігнат жонку культуры навучыў” і сцэнку „Як бедны мужык гусей дзяліў”. Вакальны калектыв з Гімназіі пад кірункам настаўніцы Людмільі Максімоў спяваў, перад усім, беларускія песні. Адною песню заспявалі на славацкай мове, за якую нядаўна атрымалі ўзнагароду ў Нараўцы ў час Ваюводскіх музычных і танцавальных прэзентацый дзяцей і моладзі. У падрыхтоўку выступленняў уключыліся настаўніцы беларускай мовы Анна Ласюк, Вера Фларчук і Валянціна Андрасюк, якія рыхтавалі вучняў да конкурсаў на беларускай мове.

— Спачатку ў праграму мерапрыемства планавалі мы ўвесці больш атракцыйнаў, хача б праверку ціску крыві. Аднак, не ведалі якое будзе зацікаўленне нашымі святам і крыху абмежавалі праграму. Думаем, што ў наступным годзе будзе праграма яшчэ больш багатая.

Калі на сцэне выступалі вучні, у школе працавала выстаўка дасягненняў вучняў і пазаўрочнага жыцця школы. Экспанаваліся найлепшыя мастацкія працы, фатаграфіі і дакументацыя ўрачыстасцей і паездак, школьная газетка і артыкулы юных карэспандэнтаў.

Апошнімі перад публікай выступілі чыжоўскія пажарнікі, якія са старшынёй Янам Янцэвічам тушылі пажар. Намеснік старшыні добраахвотнай пажарнай каманды ў Чыжах Сяргей Насковіч уручыў узнагароды вучням, якія перамаглі ў пажарніцкім конкурсе. Урачыстасць закончылася футбольным матчам і вогнішчам.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Чэслаў Сэнюх у чацвер

На чарговы канверсаторый з цыкла „Беларускія чацвяргі” ў Кафедры беларускай культуры ў Беластоцкім універсітэце быў запрошаны Чэслаў Сэнюх, вядомы перакладчык з рускай і беларускай літаратуры. У гэты раз падзяліўся ён з тлумна сабранымі слухачамі расказаў аб сваёй дзесяцігадовай працы над перакладам беларускай эпопеі „Новая зямля” Якуба Коласа. Параўноўваў ён таксама вынік сваёй сардэчнай і кампетэнтнай працы з перакладам рускім з юбілейнага трохмоўнага выдання гэтага твора, здзейсненага летась Беларускай фундам культуры ў Мінску.

Выступленне Чэслава Сэнюха, выхадца з Беларусі, было вельмі патрыятычнае. Працытаваў ён таксама невядомы ліст Якуба Коласа ў ЦК КП(б)Б, у якім ён, на схіле сваіх дзён, кранае справы актуальныя

да сёння — знявагі мовы і душы беларускай, да чаго моцнае дачыненне мелі людзі, якія называлі сябе камуністамі і кіравалі краінай. На той ліст народны паэт адказаў ніколі не атрымаў. Выступленне Чэслава Сэнюха на заканчэнне стала вельмі палітычным, а „чыстая” палітыка ў шаноўных мурах на беларускіх чацвяргах, здаецца, прынцыпова не кранаецца. Вярнуліся да культуры і заахвочвання да чытання перакладу „польскага «Пана Тадэвуша»” палякамі. Дык тады трэба чакаць і дамагацца друку самога польскага перакладу, бо ж учынены быў ён дзеля таго, каб пазнаёміць польскага чытача з шэдэўрам беларускай ды еўрапейскай літаратуры, а разам з тым і культурай Беларусі, якому яна адно асацыяваецца з „Крэсамі”. (лук)

Фота Вячаслава ХАРУЖАГА

Кіраўнік Кафедры праф. Альжбета Смулкова і Чэслаў Сэнюх.

Вераломнае нападзе на Непраўдзівае абвінавачанне

Пасля васемнаццаці месяцаў ад заключэння пакту Рыбентроп — Молатаў аб ненападзе, 22 чэрвеня 1941 года адбылося вераломнае нападзе гітлераўскай Нямеччыны на Савецкі Саюз. Пра гэтую вайну ведаў амаль увесь свет. Адзін толькі Сталін не верыў у вайну, сцвярджаючы, што савецка-нямецкі пакт гэта акт міру, які будзе ўкладам у змякчэнне напружанасці ў міжнародных кантактах. Паводле Гітлера, гэты пакт быў магчымы толькі дзеля падрыхтоўкі да вайны. Нямечкае камандаванне і Гітлер лічылі, што ім удалася разграміць Савецкую Армію на працягу 8-10 тыдняў. Немцы, якія ад двух гадоў змагаліся ўжо за панаванне ў Сярэдняй і Заходняй Еўропе, вырашылі, у неспрыяльных для іх мілітарных умовах, не даць часу Сталіну на заканчэнне мадэрнізацыі Чырвонай Арміі.

Колькасцю салдат, а нават узбраення, Чырвоная Армія перавышала нямецкія сілы. Сталін сканцэнтраваным амаль тры мільёны салдат над самай мяжой, што зусім выключала магчымасць ваенных дзеянняў абарончага характару. Тактыка размяшчэння ваенных часцей паказвае, што Сталін не рыхтаваўся да абароны, толькі да атакі. У сувязі з адсутнасцю планаў дзеяння на выпадак адступлення большасць бронетанкавых войскаў і артылерыя аказаліся непрыдатнымі. Чырвоная Армія ў першых гадзінах вайны страціла 1 200 баявых самалётаў, якія не падняліся нават з зямлі. Яны маглі служыць толькі для атакі. Савецкія афіцэры не мелі аніякіх планаў на выпадак паражэння ў першых днях вайны. Да паражэння Чырвонай Арміі ў 1941 годзе ў вялікай ступені прычынілася знішчэнне вышэйшай афіцэрскай кадры органамі НКВС у 1937-1939 гадах. Камандаванне дывізіямі і палкамі было даверана капітанам і маёрам, зусім непадрыхтаваным да новай ролі, якія аказаліся бездапаможнымі ў канфрантацыі з вопытным камандным саставам Вермахта. Большасць савецкіх афіцэраў не мела акадэмічнай адукацыі.

Ужо другі раз, пасля верасня 1939 года, убачыў я пыхлівых гітлераўскіх салдатаў з закасанымі рукавамі гімнасцёркаў, якія кінуліся да сцялянскіх хат у пошуках яек, малака і кураціны.

Яшчэ да прыходу ў вёску гітлераўцаў пабег я з дванаццацігадовым братам Пятром да пакінутага савецкімі салда-

тамі, з прычыны недахопу паліва, у полі насупраць нашага агарода вялікага савецкага танка. Узлезлі мы ў сярэдзіну танка, спрабавалі нават заправіць снарад у дула гарматы, ды гэта нам не ўдалося. Забралі мы з танка зімовую вопратку танкіста — зусім яшчэ новую ватую куртку, ватовыя штаны і зімовую чорную шапку з абаранкамі, забяспечваючымі галаву ад удараў. Якое ж было наша здзіўленне, калі неўзабаве прыйшлі дахаты немцы, зрабілі вобыск і знайшлі наш ваенны трафей. Прычым, піліся да мяне, што я пераапрануў савецкага танкіста ў цывільную вопратку. Забралі знойдзены мундзір і вывелі мяне на вуліцу з намерам захапіць з сабою. На вуліцы якраз паявіўся наш сусед, Андрэй Аліферук, які на працягу трох гадоў знаходзіўся ў нямецкім палоне падчас першай сусветнай вайны і нядрэнна ведаў нямецкую мову. Сусед пераконваў немцаў, што ён бачыў як я гэтую салдацкую вопратку савецкага танкіста нёс з поля і мяне, на вялікае шчасце, немцы адпусцілі дахаты. Гэты надта прыкры эпізод урэзаўся глыбока ў маю памяць на ўсё жыццё.

У гэты ж самы дзень немцы пачулі, што на хутары Башуноў раптам адазваўся матор. Неадкладна яны туды паехалі і ўбачылі, што гаспадар Лук'ян Башун, з суседам-чыгуначнікам Ткачукком памагалі савецкаму афіцэру пусціць у ход матацыкл, на якім ён сюды прыехаў. Прыглядаўся гэтаму мой аднагодак Міхась Башун, з якім я вучыўся ў польскай пачатковай школе. Міхась Башуна і савецкага афіцэра гітлераўцы забралі з сабою, а беднягаў Лук'яна Башуна і суседа-чыгуначніка Ткачука немцы вывелі за вясковую агароджу ў поле, загадалі выкапаць сабе магільні і тут жа іх замардавалі. Шаснаццацігадовы Міхась Башун ніколі ўжо не вярнуўся дамоў. Аўдавелая Вольга, жонка чыгуначніка Ткачука, які паходзіў з вёскі Рыгораўцы, з двума малымі сынамі і дачушкай, з цяжкасцямі дачакаўшыся канца гітлераўскай акупацыі, эмігравала ў Савецкі Саюз.

Вось такое было маё другое ўжо сутыкненне з крывавамі гітлераўскімі акупантамі пасля іх прыходу на тры гады на нашу шматпакутную зямельку. Захаваў я сваё жыццё толькі дзякуючы нашаму суседу — майму выратавальніку.

Віктар ШВЕД

Адгалоскі

У 21 нумары „Нівы“ ад 26.05.2002 г. у артыкуле „Пазбягаць недакладнасцей“ Уладзімір Сідарук абвінавачвае мяне, што я ў „Ніве“ ад 24 сакавіка 2002 г. напісаў няпраўду аб бамбёжцы станцыі Чаромхі. Ссылаецца ён пры тым на сваіх знаёмых — З. Раткевіча і М. Парфенюка.

Уладзімір Сідарук даў здымак старога вакзала, зроблены з паўночнага боку заходняга перона. На ст. Чаромсе было тады два пероны: усходні, на які прыязджалі цягнікі з Беластока і Брэста, і заходні, дзе затрымліваліся цягнікі з Варшавы, Вільні і Ваўкавыска. Галоўны ўваход у вакзал не быў ад усходняга боку, ад Кузавы, як быццам бы падаў сп. З. Раткевіч, а ад поўдня, як і цяпер. Уваходу гэтага на здымку не бачым. Кузава ляжыць не на ўсход, а на паўночны ўсход ад вакзала. Паўночны бок вакзала ад стараны Кузавы бачым на здымку. Там ніякага ўваходу няма.

За галоўным уваходам ад поўдня была чакальная зала з вялікімі цёмнымі лаўкамі, а далей была білетная каса. З левага (заходняга) боку чакальнай залы былі канторы. Далей за чакальнай быў вузкі праход паміж канторамі. З правага боку ў гэтым праходзе была каса для чыгуначнікаў. Там мой бацька атрымоўваў пенсію. Перпендыкулярна да гэтага вузкага прахода быў калідор на ўсход і на захад, які выходзіў на абодва пероны. З правага боку прахода да ўсходняга перона ля паўднёвай сцяны стаялі дзве шафы з цукеркамі. Хто хацеў купіць пачку шакаладу, ці цукеркаў павінен быў у адпаведную адтуліну ўкінуць 20 грошаў і націснуць кнопку і тады з шафы выскаквала жадаемая пачка. Але гэтымі праходамі пасажыры рэдка выходзілі да цягнікоў. На пероны выходзілі праходамі, якія былі перад галоўным уваходам у вакзал. Проста за гэтым калідорам, дзе стаялі шафы з цукеркамі, былі дзверы ў вялікі рэстаран. Там стаялі прыгожыя сталы з белымі абрусамі і цёмнымі крэсламі. З боку быў буфет. Гэты рэстаран займаў прастору амаль роўную другой палове вакзала.

І вось толькі гэты рэстаран, які мы бачым на здымку з паўночнага боку, быў разбураны нямецкай бомбай у верасні 1939 г. Другая палавіна вакзала з канторамі і касамі ўцалела і служыла да 1944 г., калі немцы яе ўзарвалі. Я пісаў: „тады разбурылі бомбамі палавіну чыгуначнага вакзала“, а не цэлы вакзал, як абвінавачвае мяне сп. У. Сідарук. Я ніколі і нідзе не пі-

саў, што ў 1939 г. немцы разбурылі дэпо на ст. Чаромсе. Я помню, як у час акупацыі партызаны ўварваліся ў дэпо і забілі двух немцаў. Мяне тады яшчэ не вывезлі ва Усходнюю Прусію і я чуў, як людзі тады аб гэтым многа расказвалі.

Сп. З. Раткевіч дрэнна помніць унутраны выгляд вакзала, калі падае, што „ў сярэдняй частцы вакзала знаходзіліся буфеты, I і II катэгорыі“. У сярэдняй частцы быў толькі кіёск з газетамі. Рэстаран і буфет былі ў паўночнай частцы вакзала, якую немцы ў верасні 1939 г. разбурылі бомбай.

Не ведаю, дзе сп. З. Раткевіч быў, калі не помніць нямецкіх бамбёжак ст. Чаромхі ў перыяд ад 2 да 9 верасня 1939 г. Многія сем'і са ст. Чаромхі разбегліся па суседніх вёсках і аставілі свае кватэры і дамы. У нашым доме жыла адна сям'я, а дзве спалі на сене ў пуні. У суседніх дамах таксама. Калі б не бамбілі ст. Чаромху, жыхары не астаўлялі б сваіх дамоў. Адзін мой знаёмы, вучань са школы на ст. Чаромсе, быў забіты ў час бамбёжкі.

Вядуць ля Кузавы пачалі бамбіць, калі ля яго пачала страляць да самалётаў польская зенітная гармата. Тады запалілі Кузаву. На Кузаву кінулі не адну бомбу, а дзесяткі фугасных бомб. Адна бомба не спаліла б палавіны вёскі амаль да самай царквы. Мае два дзядзькі жылі далёка ад вядука і дамы іх, і хлявы, і пуні згарэлі. Тады жыхары Кузавы многа расказвалі аб сваёй трагедыі, як на іх дамы ляцелі з самалётаў фугасныя бомбы. І цяпер аб гэтым забылі? Ці ў Кузава маюць такую кароткую памяць? Я бачыў з вёскі Чаромхі полымя пажару вёскі Кузавы, якая гарэла амаль да поўначы.

Няпраўда, што немцы „тэхніку ў Чаромху цягнікамі пастаўлялі“ ў верасні 1939 г. Танкавыя і браніраваныя часці 19 корпуса генерала Гудэрыяна пайшлі з 12 на 13 верасня 1939 г. непасрэдна з Усходняй Прусіі, з Беластока, Кляшчэляў праз вёску Чаромху на Высокае і Брэст і 17 верасня захапілі і горад Брэст і Брэсцкую крэпасць і не карысталіся яны з чыгункі. Бо яны на гэта не мелі часу і непатрэбны ім быў чыгуначны транспарт. Ён мог быць нават небяспечны. Польскія салдаты маглі б лёгка пусціць такі цягнік пад адхон. Калі сцяне рабавалі вагоны на ст. Чаромсе не бачылі там ні аднаго немца. І чаму „ўся тэхніка падавалася на ўсход“, як піша сп. У. Сідарук? Яго расказчык хіба паблытаў час 1939 г. з акупацыяй.

Дзмітры ШАТЫЛОВІЧ

Моладзь пасля першамай 1938 года ў Міхалове. У першым радзе (злева направа): Канстанцін Хлябіч з Рыбакоў, Мікалай Боўтрык, Вера Боўтрык, Мікалай Шмыга, Анастасія Кардаш, Мікалай Боўтрык і Марыя Боўтрык (усе з Боўтрыкаў). У другім радзе: Сяргей Навіцкі, Уладзімір Бароўскі, Клаўдзія Боўтрык, Канстанцін Боўтрык, Анна Боўтрык (усе з Боўтрыкаў), N.N. і Лёна N. з Пасек. У трэцім радзе: Серафіна Кардаш з Боўтрыкаў (яна — цяпер Малаішэўская з Юшкавага Груда — усіх прыгадала), Юзаф Малаішэўскі з Юшкавага Груда, Анна Боўтрык, Канстанцін Боўтрык, Вольга Кардаш, Канстанцін Боўтрык, Анна Хрэн, Міхал Шадуя, Ніна Боўтрык (усе з Боўтрыкаў) і Міхал Бура з Бандароў.

Якая прыгожая моладзь

Захаваліся старыя здымкі з першамайскіх святкаванняў у Міхалове ў трыццаці гады мінулага стагоддзя. Траса шэсця была тады кароткая, праходзіла толькі адной вуліцай, а і ўдзельнікаў было некалькі сотняў. Дамагаліся тады працы і хлеба. У першамайскіх шэсцях паявіліся маладыя хлопцы і дзяўчаты, было там многа спантаннай радасці, чароўнасці, маладосці.

Найбольш запам'яталіся аднак першамайскія святкаванні ў Міхалове з пасляваенных, найцяжэйшых гадоў. Першае, у 1945 годзе, адзначана толькі мітынгам сярод развалін. Тадышні май быў дзевятым ці дзесятым месяцам працы пры раздружоўванні мястэчка і адбудове фабрык. Пад Берлінам канала вайна, а ў Міхалове рабочыя запускаралі першыя кросны. У першамайскае свята чуваць было ўжо стукат кроснаў і можна было далажыць пра

выраб першых метраў тканін. Старэйшыя людзі помняць, як пасля шэсця на фабрычнай плошчы адбыўся вялікі прыём за сціпла застаўленымі сталамі. Колькі ж было тады задавальнення з таго, што іх праца дала плён і фабрыка запушчана ў ход.

Усё тады квітнела разам з вясною. Земляробы выйшлі ў сваё поле. Муляры з кельямі ўзыходзілі на рыштыванні першых дамоў, школ, бальніц. Кожны першамай прыносіў нешта новае. Па першамайскіх святкаваннях можна было пабачыць, як мяняецца Міхалова, як паяўляюцца там новыя заводы. Людзі напружана працавалі, каб кожнаму хапіла, паднялі краіну з развалін. На канец у вочы заглянула нястача — хто цяпер падыме край з бяды?..

Віктар БУРА

Здымак з сямейнага архіва
Анны БОЎТРЫК

У Саколцы па-народнаму, па-беларуску

Падвечар, 8 чэрвеня, на беразе вада-сховішча ў Саколцы адбыўся беларускі фэст. Праз дзве з паловай гадзіныплылі са сцэны самыя прыгожыя беларускія песні: народныя, лірычныя, жартоўныя. Спявалі іх эстрадны гурт „Прымакі” ды калектывы з Беларусі: ансамбль музыкі і песні „Зараніца” з Нясвіжа і фальклорны „Сябрына” з Маладзечна (усе ў прыгожых народных касцюмах), а таксама заслужаны артыст РБ Якаў Навуменка ды саліст мінскага песеннага ансамбля „Песняры” Сяргей Осіпаў.

Фэст быў адкрыты песняй „Мой родны кут” на словы Якуба Коласа (сёлета святкуем 120 гадавіну з дня нараджэння гэтага выдатнага беларускага пісьменніка ды паэта Янкі Купалы) у добрым выкананні гурту „Прымакі”. Вельмі добра сябе зарэкамендавала нясвіжская „Зараніца”. Варта і трэба пахваляцца яе за добрае выкананне песень, зладжаныя прыемныя звонкія галасы дзяўчат і мужчын. Яна спявала як мешаны гурт і ў дуэце, з капэлай. Яе мелодыі былі ў самым лепшым гучанні. „Зараніца” таксама танцавала.

Цікава было паслухаць лепшыя мелодычныя ды ў арыгінальнай аранжыроўцы песні салістаў. Усе ахвотна тут куплялі магнітафонныя касеты з запісам песень у выкананні Якава Навуменкі. „Прымакі” таксама спявалі і ігралі на заканчэнне фэсту.

Фэст вяла Валянціна Ласкевіч. Прайшоў ён удала. Прынёс усім душэўнае за-

давальненне. Удзельнічалі ў ім, між іншым, генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку Леанід Каравайка, старшыня Галоўнага праўлення БГКТ у Беластоку Ян Сычэўскі, бурмістр Саколкі Станіслаў Казлоўскі, настаіцель сакольскага праваслаўнага прыхода Уладзімір Місяюк.

Былі аб’яўлены вынікі спартыўных спаборніцтваў у ручны мяч на пляжы каманд: „Сокал” з Саколкі, „Баторы” з Гродна і спорткаманды з Маладзечна (Беларусь) ды каманды з Салечнікаў (Літва). Пераможцам спаборніцтваў старшыня Спартыўнага клуба „Сокал” у Саколцы ўручыў кубкі.

Неабходна адзначыць вялікую працу ды ангажаванасць у падрыхтоўцы фэсту старшыні Павятовага аддзела БГКТ у Саколцы Сяргея Крышаня. Ён, як суарганізатар народнага беларускага святкавання, не забыў пайнфармаваць аб прысутнасці на фэсце карэспандэнта „Нівы”. Гэтак выклікаў зацікаўленне прысутных беларускім штотыднёвікам і яго супрацоўнікамі. Да століка падыходзіла шмат нашых знаёмых, нашых чытачоў.

Падчас народнага гуляння можна было купіць вырабы народных майстроў (між іншым, з саломы і гліны) з Нясвіжа ды магнітафонныя касеты з запісам песень беларускіх калектываў і салістаў. Тут іх ахвотна куплялі, каб паслухаць яшчэ дома.

Янка Целушэцкі

Супраць шаленства

У 2001 годзе ў Бельскім павеце выяўлена шаленства ў адной куніцы і аднаго тхара ў Боцькаўскай і Браньскай гмінах. Не было захворвання шаленствам хатняй жывёлы.

Вельмі важным з’яўляюцца прышчэпкі сабак і катоў супраць шаленства, а гэта выглядае не найлепш. Паводле інфармацыі павятовага ветэрынара прышчэпліваецца не болей 70% сабак і зусім мізэрную колькасць катоў. Нягледзячы на дзеючыя законы пра абязкоўвае прышчэпліванне супраць шаленства, нягледзячы на адкацыйныя акцыі, частка ўладальнікаў скрывае сваіх сабак і катоў. У мінулым годзе супраць шаленства прышчэплена ў павеце 4 915 сабак; гэты лік на працягу апошніх гадоў мала мяняецца.

Станоўчай навінкай у гэтай галіне, якая паявілася ў гэтым годзе ў нашым ваяводстве, з’яўляецца прышчэпліванне супраць шаленства дзікай звярыны. Гэтая акцыя праводзіцца ў маі-чэрвені шляхам скідання з самалётаў вакцыны на лясныя абшары. 29 мая пасля поўдня над Орляй праляцелі два самалёты (толькі не было відаць, ці яны што скінулі). Паводле меркавання Багдана Заваліха, павятовага лекара ветэрынарыі, такая акцыя паменшае колькасць выпадкаў шаленства, аднак можа прывесці да павелічэння пагалоўя рудой лісы, а гэта можа выклікаць іншыя, непажаданыя, выслідкі...

З праблемай шаленства вяжацца і справа бездаглядных сабак ды рэгістрацыі і ідэнтыфікацыі сабак, якія маюць уладальнікаў — гэта справа для самаўрадаў. Павятовы ветэрынар шматразова напамінаў управы гмін пра стварэнне прытулкаў для звяроў. Але гэта не дае вынікаў, не зважаючы на выразныя абавязкі навізаных гмінам заканадаўствам пра ахову звяроў і чысціню ды распараджэнні міністраў унутраных спраў і адміністрацыі ды сельскай і спажывецкай гаспадаркі.

Павятовы ветэрынар падкрэслівае, што гміны свае абавязкі па прафілактыцы супраць шаленства выконваюць у мінімальным маштабе, выпадкова — калі здарыцца захворванне. Гміны павінны чарговы раз прааналізаваць свае магчымасці для стварэння павятовага прытулку для бяздомных звяроў.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Аб ява

Самотны ўдавец, беларус з Францыі, шукае жанчыну — беларуску з Беластоцкай ва ўзросце 60-65 гадоў для дамашняй працы. У будучыні шлюб не выключаны. Тэл. 03 87 86 37 48. M. Zapkowicz, Route Nationale 22, 57 340 Morgange, France.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Прэnumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na IV kwartał 2002 r. upływa 5 września 2002 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

Сцяпан Краўчук рассявае мінеральнае ўгнаенне.

Адракаюцца ад гаспадарання

Сцяпана Краўчука з Грабаўца, якому гадоў за семдзесят, сустракаю, калі рассяпае па траве мінеральнае ўгнаенне. Канчае сваю працу і пачынае расказваць.

— Ёсць дзеці, але не гаспадаруюць. Унукі раней многа памагалі ў час канікулаў, але цяпер жывуць у Гайнаўцы. Яшчэ абрабляю пяць гектараў зямлі, раней меў дзесяць. Горшую зямлю пакінуў пад аблясенне. Пры камуне не давалі, каб і маленькі кусочак аблогам ляжаў, а зараз рабі што хочаш. Нам, старым, зараз добра жыць. За Герка далі нам рэнту. А маладым зараз цяжка, бо з працы ўвальняюцца. Сяляне адракаюцца ад гаспадарання, бо яно нерэнтабельнае.

Сцяпан Краўчук пасадзіў лес на гектары зямлі і хоча аблясіць да пяці гектараў. Хаця ёсць у яго свой трактар і машыны, не стае ўжо сіл, каб абрабляць зямлю. Пенсіянер гадуе яшчэ каля трыццаці авечак і прадае ягняты, ад чаго атрымаваецца пастаянны прыбы-

так. Зараз не купляюць воўну з авечак, але спадар Краўчук захоўвае яе, бо шкада выкідаць. Гадуе яшчэ свіней, на мяса для дзяцей і ўнукаў.

У Грабаўцы гаспадарыць пад дзесяць малодшых гаспадароў. Астатнія — пенсіянеры, для якіх гаспадаранне з’яўляецца крыніцай дадатковых даходаў.

— Зараз амаль кожны гаспадар з Грабаўца садзіць лес. Людзі бяруць дармовыя саджанцы і садзяць іх на горшых землях, — заяўляе Ян Багроўскі з Грабаўца, які гаспадарыць на 18,5 гектарах зямлі. — Гаварылі яшчэ, што будуць даплачваць тым, якія будуць садзіць новы лес, але я гэтаму не веру.

У яго каля трох гектараў старэйшага і каля чатырох гектараў маладога лесу, але плануе аблясіць горшыя палеткі. Штораз больш лясоў паяўляецца на палях Грабаўца.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Не стрымалі слова

Сцяпан Семянюк жыхар вёскі Бялікі, што ў Нарваўскай гміне загазаў быў 17 мая г.г. у беластоцкай фірме „Граффік”, што па вул. Камбатантаў 4/1, якая падлягае Суполцы з абмежаванай адказнасцю ў Сувалях, дахаваю бляху. Калі прывезлі тавар на месца дык аказалася, што не хапае аднаго аркуша бляхі даўжынёю 3,30 метра і дзесяць аркушаў даўжынёю 0,85 м ды вадасцёкавых труб і іншых дэталей.

Шафёр, які прывёз тавар запісаў гэта пры сведках і абяцаў давесці бракуючы тавар 28 або 29 мая. Тым часам Сцяпан Семянюк стаў хату крыць бляхай. Штодзённа, па некалькі разоў, тэлефанаваў, каб як найхутчэй давезлі бракуючы тавар. У фірме абяцалі, але слова не стрымалі.

Мне здаецца, што дырэктар суполкі „Граффік” у Сувалях павінен пакараць беластоцкага размеркавальніка, які адбівае ад сябе кліентаў, замест іх да сябе прыцягваць.

Так сама было і з Мікалаем Урбановічам, які загазаў быў у той жа фірме бляху, цэглу на комін ды вадасцёкавыя аксесуары. Прывезлі толькі бляху, а за астатнім таварам быў ён вымушаны ехаць у Беласток. І давозілі другі раз.

Добрыя людзі сцеражыцца такіх фірм, як суполка „Граффік”. Яна з-за несумленнасці работнікаў знеахочвае кліентаў.

Цікава, ці дырэктар суполкі пакарае вінаватых, бо праз такіх працаўнікоў фірма можа абанкруціцца.

Мікалаі ЛУК’ЯНЮК

Экскурсія на веласіпедзе

У Міхалоўскай гміне сёлета аднавілі турыстычны веласіпедны шлях, які існуе тут ад 1997 года. Ён абазначаны чырвоным колерам.

Шлях вядзе з Каралёвага Моста ў Ялоўку, што каля самай мяжы Польшчы з Бе-

ларуссю. Мае ён каля 70 кіламетраў даўжыні. Пралягае ён праз Кнышыньскую пушчу і па беразе Семяноўскага вадасховішча. Тут прыгожая ваколіца. Варта яе агледзець. Дастаткова прыдбаць ровар.

(яц)

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 50 22.
Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/
E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl
альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максімоў.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.
Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą Europa — 127,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą lotniczą: Europa — 5,30 (68,90), Ameryka Płn., Afryka — 5,90 (76,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 6,50 (84,50), Australia — 8,30 (107,90). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofska 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

Ніўка

<http://www.anekdotov.net>

Талеранцыя

Слова *талеранцыя*, нібы паўлін, напоўніцу засьвяціла сваімі пёркамі адно ў эпоху Шушкевіча. Беларускі народ, які адрадіў сваю дзяржаўнасць, быў, відавочна, ня самым вядомым, ня самым багатым і шчаслівым, але затое самым, самым *талерантным*. Слова *талеранцыя* было занадта прыгожае і занадта выгоднае, і таму пачало ўжывацца направа й налева з сэнсам і безь яго. Слова стала паступова візытнай карткаю маладое беларускае дзяржавы і, як шмат хто спадзяваўся, пропу-

скам у сям'ю вольных эўрапейскіх народаў.

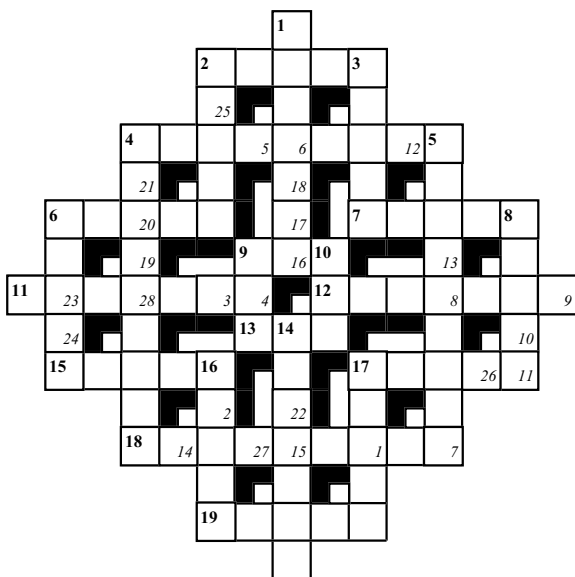
Але гэтага не адбылося, і слова так надакучыла, што і яно само, і ягоны змест пачалі выклікаць лёгкую агіду. А з пачаткам дыктатуры яно ўвогуле стала пустым паняткам.

У сёньняшняй беларускай сытуацыі анічога, што можна было б назваць *талеранцыяй*, проста не засталася. Затое пачалі набіраць вагу іншыя словы: апазыцыя, супраціў, барацьба. Валянцін Акудовіч нават напісаў эсэ „Вайна культураў як крыж на магілу *талеранцыі*”. А шкада, прыгожае было слова.

Ігар БАБКОЎ

(паводле часопіса „АРСЕН”, 7/2000)

Крыжаванка

Гарызантальна: 2. самагонная рошчына, 4. гультайства, бяздзейнасць, 6. частка канечнасці пасля ампутацыі, 7. ганаровае званне, 9. напр. Белавежская пушча, 11. грызун з каштоўным футрам, 12. хваравітае ўздзеянне тканак арганізма, 13. найменшы цотны лік, 15. горад на ўсходзе Галандыі між Апелдорнам і Неймеген, 17. узорыстая шаўковая тканіна патыканая металічнымі ніткамі, 18. сельскагаспадарчая навука, 19. прыстасаванне для лоўлі рыбы.

Вертыкальна: 1. не беднасць, 2. прылада для збівання масла, 3. ансамбль

з васьмі выканаўцаў, 4. Аляксандр, найбольш вядомы беларускі палітык, 5. гарматы, мінамёты, гаўбіцы, 6. нязначная колькасць, часцінка, 8. аптычнае шкло са сферычнымі паверхнямі, 9. дзяржаўная сістэма, 10. бельгійскі курорт, 14. наяўнасць вялікай колькасці святла, 16. прозвішча аўтара „Капітала”, 17. аргенцінскі стэп.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны

кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 19 нумара

Гарызантальна: Волхаў, Унамуна, спалох, абочына, Луанда, арахіс, антанга, прыбой, Кралева, скарга.

Вертыкальна: Сучава, балота, Пучыні, васал, Лхаса, акорд, Уотсан, Нансен, аналаг, Рурык, хабар, сайка.

Рашэнне: **Той багаты, хто нічога не хоча.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Аляксандру Дабчынскаму** з Беластока і **Вользе Дземяновічу** з Варшавы.

У гасцях у Цуднага

Выбраўся я ў адзін уік-энд у адзіночку праехацца. Агата таксама захцела мець ад мяне волю. Не кажу, што прапаную ўсім вам такія асобныя паездкі. Раз — можа на такім расстанні пацярыць ваша сям'я (нават калі мы старыя такія як я з Агатай — мой старэйшы за мяне дваюрадны брат сустрэў у санаторыі любоў свайго жыцця і на старасць развёўся), а, можа, пасля пару дзён аказацца, што пачуцці ў хаце пацяплелі а нават і пагарачэлі. Усё бывае!.. Ну, вось, выбраўся я ў адзін ветраны чэрвеньскі дзень на радзіму мае Агаты, у Г.-кую гміну. Сеў у аўтобус, які кружыць-пятляе па ўсёй гміне, зязджаючы па ўсялякіх вёсках і вёсачках, збіраючы ўцалелых людзей або іх гарадскіх нашчадкаў. Я высеў не там, куды ехаў, а паехаў далей. У вёску ледзь не пад самай мяжой з Беларуссю, дзе ў мяне жыве траюрадная сястра.

Пакуль пайшоў я да Манькі, рашыў пахадзіць па сяле. Яшчэ на асфальце з Беластока затрымалася каля мяне „Аўдзі”.

— Сконд мы се знамы? — з акна высунулася маладая яшчэ румяная галава.

Шафёр усміхаўся. Я пачухаўся. Хто яго ведае? Можа, бачыў мяне ў тэлебачанні, перад тым, як мяне калісь на Рынку Касцюшкі голуб абкакаў? Здаецца, у лютым?.. Фэйс у мяне, праўда, не такі характэрны, каб адразу на вуліцы чапаць... Да таго ў далёкай вёсцы, дзе д'ябал, як кажуць, дабранач кажа. А, можа, які мой чытач? Чырвонашчокія, мабыць, мяне таксама чытаюць... Такі загарэлы!

— Мабыць, бачыліся мы ў выцвярэзніку! — дадумаўся ўласнік аўтамабіля і зарагатаў ад уцехі.

— У выцвярэзніку?! Ах-а-а... а я там рэдка бываю. Хутчэй маю нарочную

там вы бачылі, — ачомаўся я, трапіўшы, здаецца, у тон.

— Ядэда Здзіска Цуднаго, поджучыць? Думаю, Цудны, дык Цудны. І так сюды я трапіў от так сабе. Сеў я ў тое „Аўдзі” і паехаў. А цо!

А той Цудны цяпер пан на ўсю гембу. Жыве ў былой школе. Пабіў залы на каюткі, трымае там турыстаў. Танна тая школа яму дасталася, гміна ўпусціла за паўцаны такое гмашыска! Гэтак пахваліўся той чырвонашчокі шафёр, што мяне з шашы падабраў. Дасціпны знаёмы Цуднага павёў мяне да гаспадара. Думаю, заначую з выгодамі, сны мне можа ў новым месцы прысняцца, на новае заінспіруюць?..

Зняў я капялюш (бо ж у капелюшы быў я выбраўся, не ў заўсёднай кепцы), паставіў элегантны рукзачок, што мне яго падарыў дваюрадны ўнук (з Францыі прывёз!), давай знаёміцца з самою Цуднай. А пасля і з гаспадаром, Цудным гэтым. Паглядзеў ён на маё выдатнае імя, файнае прозвішча, на мой капялюш ды рукзачок, на маю несумненна інтэлігентную морду.

— А ве пан цо, абсядло ту фшыстка кацапство.

— Гэта ж старажытная вёска, так сказаць... Больш за пяцьсот ёй гадоў... — хацеў я пачаць даклад, вядома, папольску, пра гісторыю гэтай тут зямлі, але глянуўшы на цудны фэйс Цуднага, якога ўжо з аднае беларускае вёскі выгналі, кінуў.

— А лянівыя, бестыі! Даў работу аднаму-другому, адной-другой, кажуць, — зашмат, зацяжка, замала плачу. Кажуць, эксплуатацыя чалавека чалавекам. То я гэтым хамам добра раблю, а яны так?! — расхадзіўся пан Цудны.

Узяў я свой еўрапейскі рукзачок і рушыў у дарогу.

Вандал Арлянскі

пешы рэйд беларускае моладзі

Бацькаўшчына

пешы рэйд беларускае моладзі
даезд да Плянты з Гайнаўкі цягніком на Цісоўку
(пачынаем на плянтаўскім вакзале)

Шэраг удзельнікаў рэйду
і спадарыня мяткі

старт: ПЛАНТА 12
ліпеня 2002 вечарам
(каля Нараўкі)

першы дзень змаганьняў 13
ліпень начлеж **Планта** (каля Нараўкі)
14 ліпень ноч у **Сямяноўцы**
15 спачынак у **Лупшанцы**
16 фінішуем у **Зубрах**
17 дабяраемся да **Гарадка**

запрашае **БАС**

БЕЛАРУСКА-БЕЛАНІМНІ-СТЭДІАЎ